

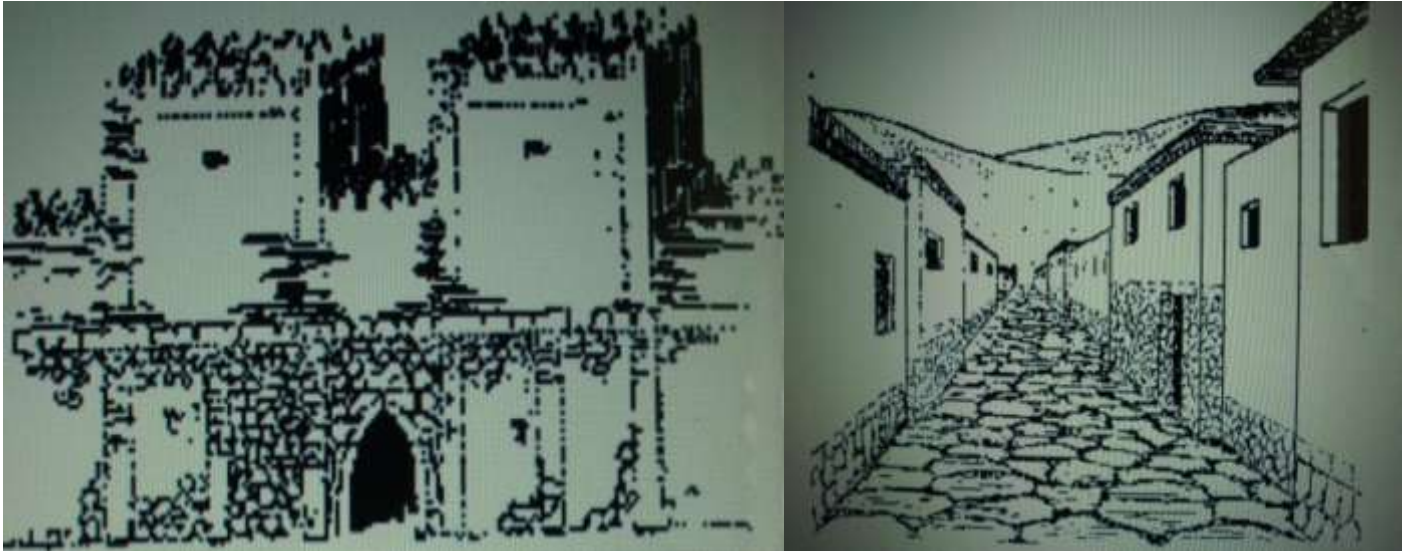
## Місце і значення Слов'ян в історії й духовності на початку III тисячоліття

**Анотація:** В статті досліджується місце і значення в історії духовності слов'ян на початку III тисячоліття.

**Ключові слова:** Слов'яни, історія і духовність, хетська духовність.

Місце і значення Слов'ян в історії й духовності Європи на початку III тисячоліття є дуже вагомим. Слід наголосити, що воно було визначене внаслідок фундаментального відкриття чеським вченим Бедржихом Грозним в середині XX століття. Якщо взяти за основу наукову концепцію чеського історика і археолога першої половини XX століття Бедржиха Грозного, який дешифрувавши мову індо-європейців-хеттів, чітко і однозначно вивів Слов'ян з хетського багатонаціонального індо-європейського народу, що обіймав III-II тисячоліття до нашої ери територію Малої Азії та південного Причорномор'я.

Тут на території Причорномор'я і прилягаючих регіонах нижнього Подунав'я та Придністров'я виникла в XVIII-XVI ст. до н. е., розвинена арійська (Хетська) імперія, яка за висновками чеського вченого Бедржиха Грозного розвинула ранню історію Слов'ян. Власне з цього регіону слов'яни набрали обриси свого становлення, набрали велику силу. Хетські народи, складовою якої були і слов'яни, що склали індо-європейський конгломерат, що розвинулися в басені південного Чорного моря, а це предки кельтів, латинів, германців, давків та слов'ян, українців, словаків, чехів та інших індо-європейських народів, що перемогли Вавилон, державу Мітанії і навіть загрожували розгрому стародавньому Єгипту, по усьому простору поширення Хетської багатонаціональної державної та етнічної інфраструктури, заклали близько 1600 міст, фортець, замків та військових таборів. Особливо красивою була столиця Хетської держави, місто Хаттуса [30, с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93, с.93-114].



Мал. 1. 2. Реконструкція царських воріт та міської вулиці столиці хеттів міста Хаттуса.



Мал. 3. Хетто-козацько-слов'янська знать та її культурний побут. Стелла з хетського міста Калдеша.

Самим важливим в історії Хетської держави є те, що вони розвинули свої стародавні, що склалися в південному Чорномор'ї в X-VIII тис. до н. е. зразки хетської релігійної культури, писемності, яка мала великий вплив на виникнення релігійної культури, писемності та мови всієї індоєвропейської спільноти народів в тому числі і на слов'ян.

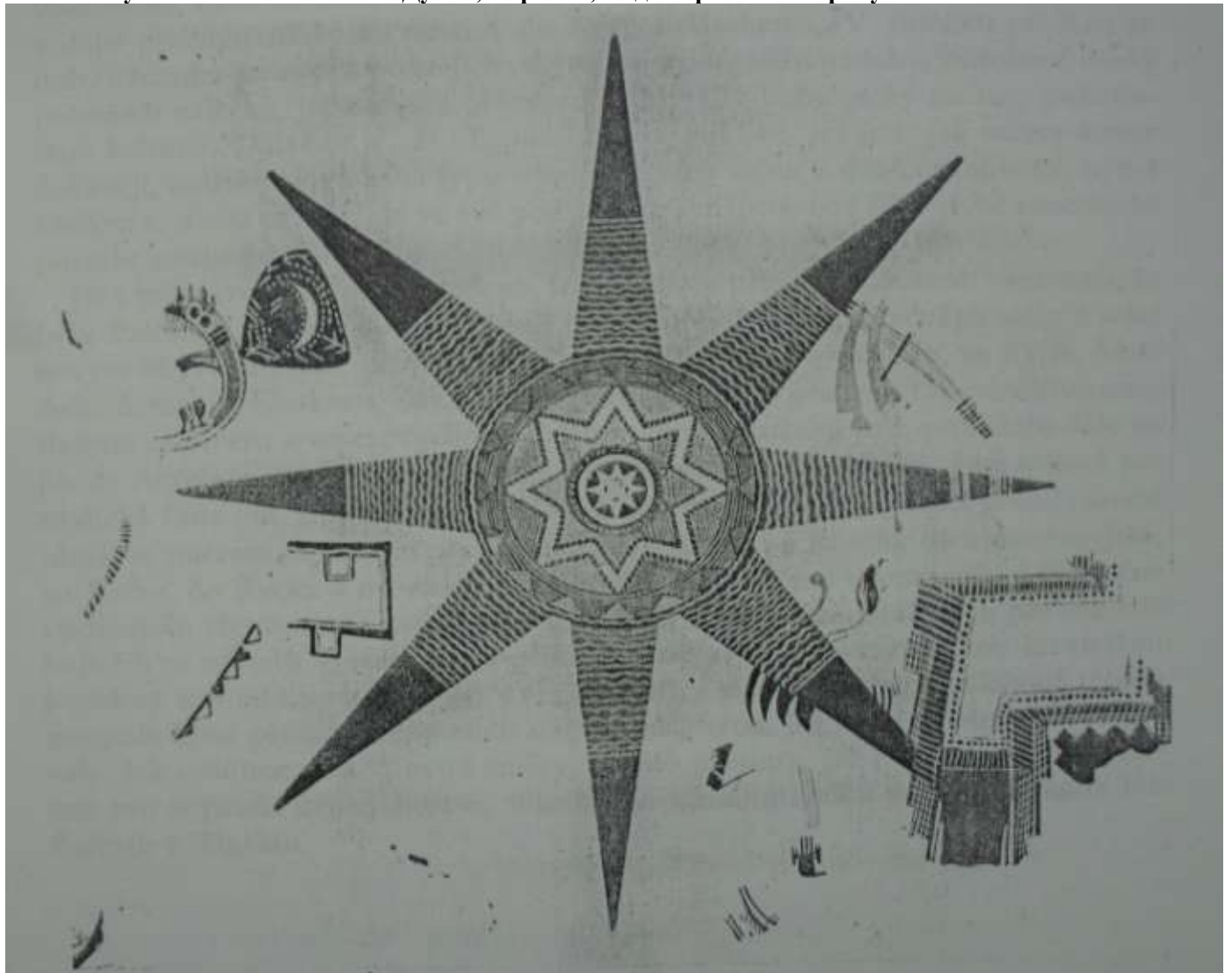
В той час, коли в стародавній історії нам відомі по досконалих дослідження вчених цивілізації Дворіччя та Єгипту, які створили могутні цивілізації з писемністю, зовсім мало дослідженню в контексті генерації слов'ян та українців зокрема, залишається писемність Чорноморської цивілізації хеттів. Ряду дослідникам, німецьким, чеським, російським та українським вдалося доказати, що Хеттська держава та релігійна культура притаманна для витоків індоевропейської групи народів, а писемність та культура, релігія притаманна слов'янам, які найблище були в сусідстві, та в торгово-екорномічних, релігійних та політичних відносинах в епоху найвищої політичної могутності Хеттської держави [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

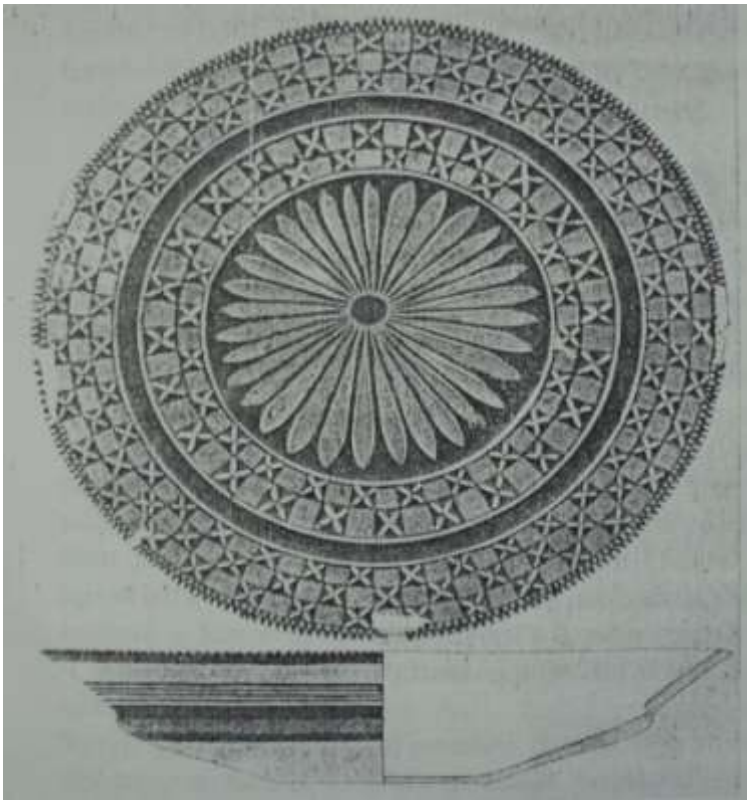
Проведені в 1902-1907, 1927-1931, 1931-1934, 1936-1946 роках широкомасштабні археологічні дослідження столиці Хеттської держави, на території Туреччини та в прилягаючих до слов'янського світу частинах чорноморського басейну, де знайдені стародавні хеттські поселення, які розвивалось неперервно з епохи неоліту і носили всі ознаки хеттської клинописної писемності, пам'ятки, які тягнулися до слов'янських земель Тавру(Криму) та Нижнього Подністров'я та Подніпров'я. Виявлені в цих Причорноморських районах клинописні написи, які очевидно є праписьмом праслов'янської «Велесової Книги», вдалося розшифрувати тільки чеському вченому Бедржиху Грозному [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

Слід наголосити, що вивченням хеттських старожитностей займались і російські вчені Люндеквіст та академік Я. Смірнов, які серйозно звернули увагу на хеттське релігійно-культурне надбання та його вплив на слов'янську релігійну культуру [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].



Мал. 4. 5. Рух хеттів та слов'ян на Дунай, Карпати, Подністров'я та Європу.





Мал. 6. 7. Релігійний культура та світогляд хеттів і давніх слов'ян. Мал. 8. Голова хетто-слов'янської богині в головному уборі з орнаментами. 1050-850 роки до н. е.



Мал. 9. Посуд давніх хеттів.

Мал. 10. Посуд давніх слов'ян.

Академік В. Струве присвятив вивченню етногенезу релігійної культури хеттів та слов'ян декілька праць. Вивчаючи суспільний лад, закони хеттів, дослідник прийшов до висновку, що релігійна та духовна культура Хеттської цивілізації відіграла ключову роль у формуванні язичницької релігійної культури слов'ян, герман, кельтів, зокрема індо-європейських народів, що розселилися на території Причорноморського та Дністро-Прутського басейнів її слід поставити в етногенез Галичини.

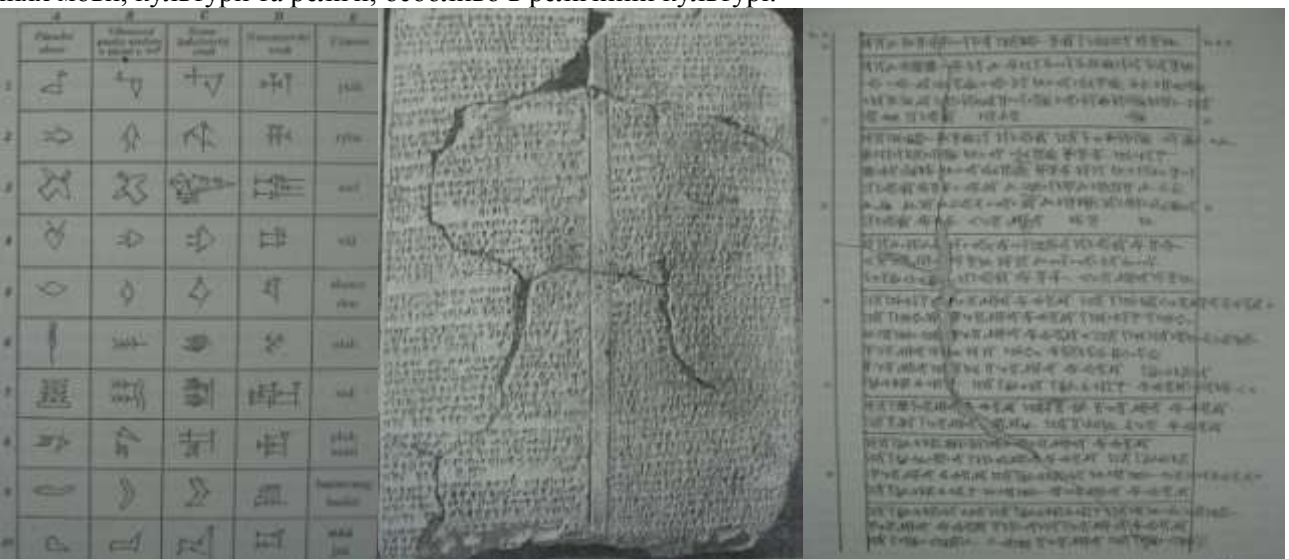


**Мал. 11.** Камінь з хетто-слов'янськими написами з села Перківці Кельменецького району Чернівецької області України, знайдений в ХХ столітті.



**Мал. 12. 13. 14.** Хеттські письмові старожитності в Карпатах.

Академік В. Струве наголошував, що вплив хеттів яскраво прослідковується в Прикарпатті та Подністров'ї в питаннях мови, культури та релігії, особливо в релігійній культурі.

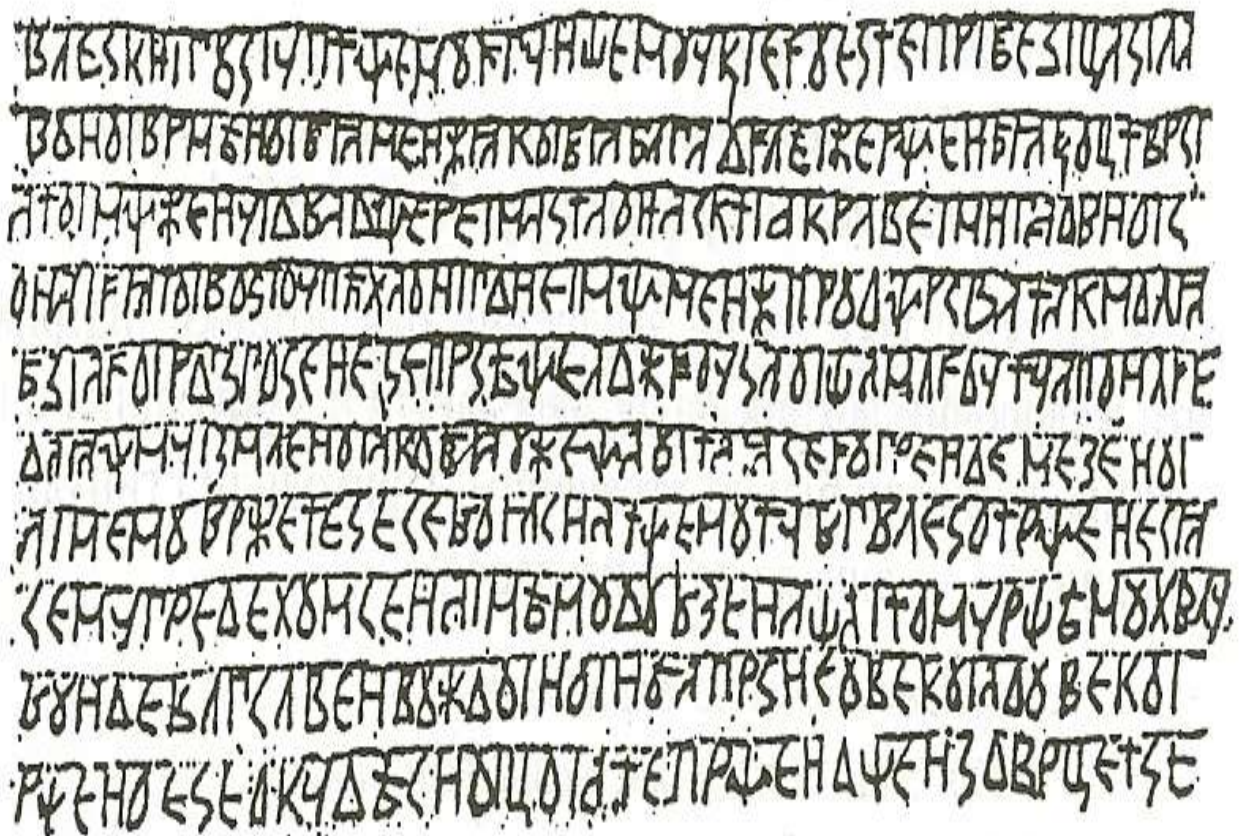


**Мал. 15.** Хеттське клинописне письмо. **Мал. 16.** Хеттський Кодекс законів. **Мал. 17.** Реконструкція німецькими вченими (Берлінський музей).



Мал. 18. Слов'янська писемність регіонів Причорномор'я, Дунаю, Карпат, Прикарпаття та Подністров'я I тис. до н. е. - I тис. н. е., території прилягаючих до Хеттської держави.

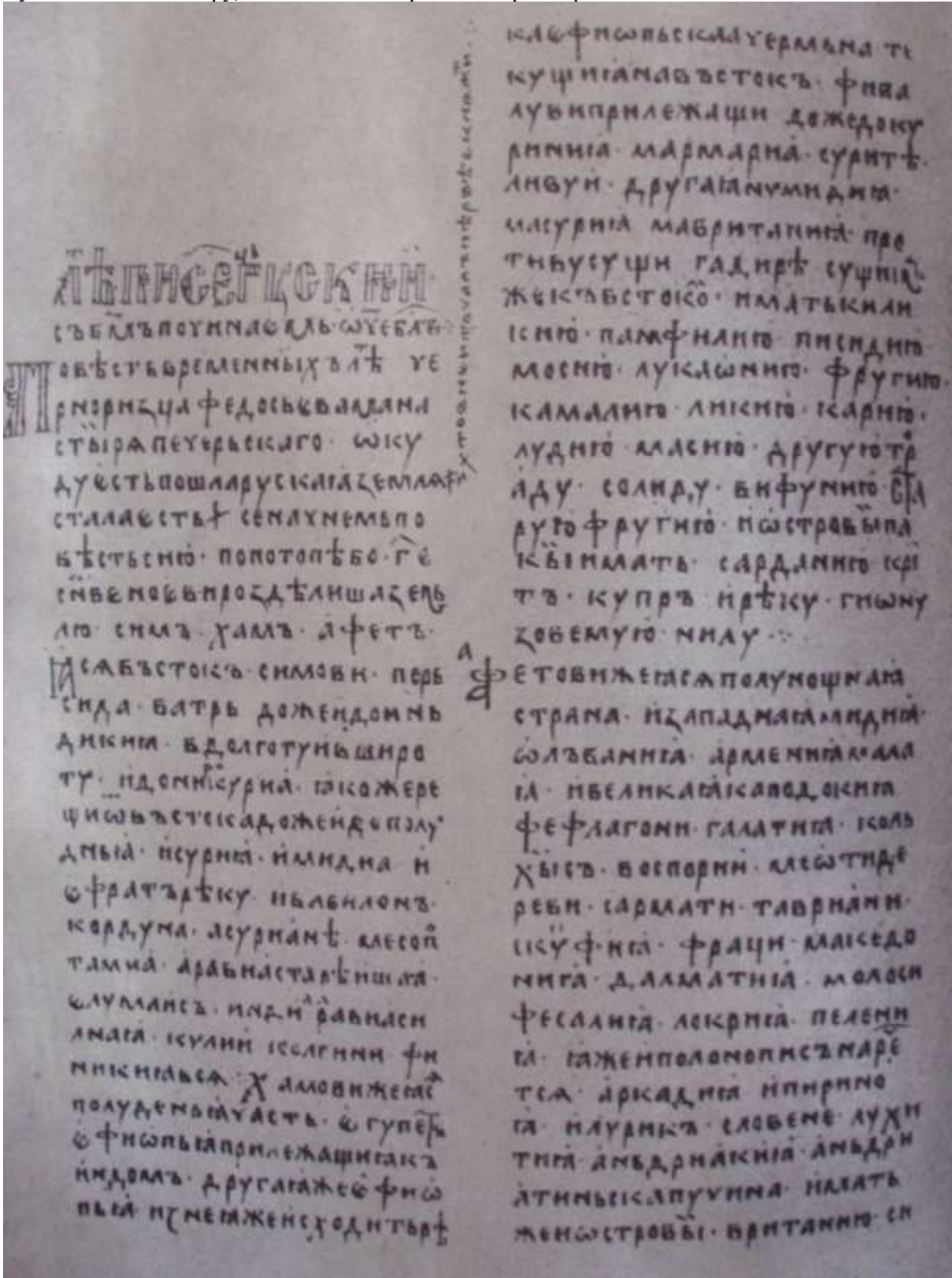
Хеттські племена, що населяли територію, особливо Подністровського та Причорноморського регіонів мали зі слов'янами ряд спільних культурно-релігійних вірувань, також мовних діалектів. Релігійно-культурні паралелі у хетів і слов'ян прослідковуються на всіх етапах становлення хеттів та слов'ян-українців від мов родових до мов племінних, від мов племінних до мов народностей та національностей. Особливо це видно на слов'янських мовах, особливо, українській. Оскільки давньоукраїнське суспільство знаходилося у безпосередньому сусідстві з Хеттської цивілізацією то зрозуміла ситуація його пріорітетного мовного становища в епоху утворення в III тисячолітті до нашої ери Хеттської держави, яку об'єднала в цей час протохеттська і протослов'яно-українська мова. Як показали широкомасштабні дослідження чеського вченого Бедржиха Грозного хеттська мова близька, а в контексті вивчення давньоукраїнської мови, близька до індоєвропейської групи мови. Особливо це ми бачимо на прикладі вивчення української мови, культури та релігії. Цілий ряд слів, словосполучень, фраз, висловів у пізньохеттській мові буде близька до давньослов'янських мов, особливо давньоукраїнської. До цих слів належать слова: Хто, Що, Дуже. Пори року: Зима. Літо. Весна. Осінь. Поселення: Селі - села, Хата - Хатті. Всі ці слова в українській мові є і сьогодні. Більше того притаманні чи тотодні як для хеттської так і для української відмінювання іменників і в дієслівних формах зокрема в дієприкметниках. Виходячи із цих мовних тотожностей давньохеттської і давньоукраїнської мов приходимо до висновку, що клиписне письмо хеттів це першопочаток давньослов'янського письма «Велесової Книги».



Мал. 20. Письмо Велесової Книги з якої постала слов'янська мова (II-IX ст. н. е.).

Ще визначні вчені ХХ століття вірно зробили висновок на основі вивчення мови хеттів, що Хеттська держава, внаслідок міграції народів з Європи (очевидно слов'ян) була заснована вихідцями з Європи, як наголошували німецькі вчені «представниками арійських народів». Таким чином утворення Хеттської держави, хеттської мови та письма, цілком вірно, гідно висновками вчених, вірно ототожнюється з мовою слов'ян Причорномор'я, Подунав'я, Подністров'я, Прикарпаття яка є праслов'янською [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

Як відомо землеробська хеттська термінологія, яка виникла внаслідок розвитку навколо рік Малої Азії та Причорномор'я в контексті розвитку релігійної сонячної теорії, має особливу тотожність з слов'янськими мовам: українською, польською, словацькою, чеською, хорватською, які досить досконало були відомі ще київському літописцю Нестору, який теж ще добре знав істрію строданих хеттів-слов'ян.



Мал. 21. Титульна сторіна київського літопису Нестора-літописця XII століття.

Київський літописець XII століття Нестор так характеризував стародавню історію слов'ян-русичів: «...Звідки пішла Руська земля і хто в ній почав спершу княжити, і як Руська земля постала... Після потопу, отже три сини Ноеві розділили Землю - Сим, Хам і Яфет.

І дістався Схід Симові: Перседа, Бактрія і аж до Індії в довготу, а в широту ж до города Рінокорури, як ото сказати, від сходу аж до півдня, і Сірія і мідія і є Єфрат-ріка і Вавілонія і Кордуена і Ассірія і месопотамія, Аравія, Старіша, Елимаїс, Індія, Аравія, Сильна, Коля, Коммагина, Фінікія вся.

Хамові ж дісталася Південна частина: Єгипет, Ефіопія, прилегла до Індії і друга Ефіопія з якої витікає ріка ефіопська Червона та, що плине на Схід, горож Фіви, Лівія, прилегла аж до Кірінії, Мармарія, Сірт, Лівія друга, Нумідія, Масурія, Мавританія, котрає навпроти города Гадіра. А з країв що на схід він узяв Кілікію, Пімфлію, Пісідію, Місію, Лікаонію, Фрігію, Кавалію, Лікію, Карію, Лідію, Місію другу, Троаду, Еоліду, Віфінію, Стару Фрігію. І острови також він узяв: Сардинію, Крит, Кіпр, і ріку Гіону, яку називають Нілом.

Яфетові ж дісталась Північна сторона і західна: Мідія, Албанія, Армения Мала і Велика, Каппадокія, Пафлагонія, Галатія, Колхіда, Боспорій, Меотія, город Дервія, Сарматія, Тавріанія, Скіфія, Фракія, Македонія, Далматія, Малоссія, Фессалія, Локрія, Пеленія, якка Пеллопонесом зветься, Аркадія, Іпіротія, Іллірія, Слов'яни, Ліхнітія, Адриакія, Адриатичне море. Узяв же він і острови: Британію, Сіцілію, Евбею, Родос, Хіос, Лесбос, Кіфкру, Закінф, Кефаллінію, Итаку, Куркіру і частину азійської сторони, яку називають Іонією і ріку Тігр, що тече межі Мідією і Вавілонією. Узяв він також краї до Понтійського моря на північних сторонах: Дунай, Дністер і Кавкасієські гори, себто Угорські, а звідти, отже до самого Дніпра. І дісталися йому й інші ріки: Десна, Прип'ять, Двіна, Волхов, Волга, що йде на Схід у частину Симову...

І був тоді один народ. А коли намножилося людей на Землі, то намислили вони у дні Іоктана й Фалека спорудити башту до неба. І зібравшись на містині поля Сенаар зводити башту до небес і город навколо неї Вавілон, будували вони башту сорок літ. І не була вона завершена, бо зійшов Господь глянути на город і на башту і сказав Господь: «Се народ один і мова одна». І змішав Бог народи, і розділив на сімдесят і дві мови і розсіяв їх по всій Землі. По змішанні ж народів Бог вітром великим розвалив башту, однак є останки її межі Ассірією і Вавілоном: і є він у висоту[?], а в ширину 5433 ліктів. Багато літ держиться останок той...

Після того ж, як було розвалено башту і розділено народи, взяли сини Симові східні Краї, а Хамові сини - південні краї, Яфетові ж сини захід узяли і північні краї. Від цих ото сімдесяти і двох народів, од племені таки Яфетового, постав народ слов'янський, так звані норики, які є слов'янами. По довгих же часах сіли слов'яни по Дунаєві, де є нині Угорська земля і Болгарська...». Щодо розселення та проживання слов'ян в басейні ріки Дунаю, то такої точки зору, аналізуючи літописця Нестора, притримувався і російський мовознавець О. Трубачев [68,с.23-47, с.91-128,с.145-176; с.1-2].

Таким чином ми бачимо із історичного екскурсу літописця Нестора, що після Вавілонського стовпотворіння «через многі віки..., сіли слов'яни на Дунаї». Отже це свідчення цілком витримує хеттський період історії українців-слов'ян, що бачимо із історичного екскурсу Нестора літописця, хід свідчень якого співпадає із ходом нашої історичної реконструкції. На прикінці III тисячоліття до н. е. у Східній Частині Малої Азії та Причорномор'я виникає Хеттська держава розвиток якої, розвиває і слов'янський етнос, а отже, як вважав Нестор, в XVII до н. е. Хеттська держава досягає свого піку розвитку. Її територія розширюється до Причорномор'я і за дослідженнями окремих вчених досягає до Попруття, Подністров'я та Подніпров'я [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

Близько 1600-1500 років до н. е. хетти поширюють свою культуру, мову, закони в регіони Східної Європи. Подальше вивчення присутності хеттів у Східній Європі, зокрема в Прикарпатті та Подністров'ї, наголошував дослідник В. Авдієв дасть можливість встановити дуже важливий процес культурного та мовного взаємопроникнення між найдавнішими хеттськими народами та народами Східної Європи [21,с.12-20; с.5-14; с.315-340; 190-215; с.107-126; с.80-84;с.15-28;с.16-71].

Нещо жавно в історіографії появилася підсумкова наукова праця А. Волкова, М. Непом'ячено «Хетти. Невідома імперія Малої Азії», яка вивчала хеттський народ, що розміщувався в Анатолії, на території, що омивається Чорним, Мраморним на Середземними морями. Власне ця цивілізація хеттів, за висновками дослідників, і сприяла розвитку як державного, слов'янського, а отже українського етносу. З хеттських літописів відомо, що у хеттів найбільшою рікою була ріка Галліс, що впадала в Чорне море. Рельєф місцевостей хеттів, це гори та плоскогір'я, що сприяло розвитку скотарства, бжолярства, яке було основним способом діяльності, а в Приморських областях - землеробства, яке інтенсивно розвалось по берегах ріки Галліс. Серед ремесел виділяється обробка металів, заліза, срібла, міді, свинцю. Внаслідок розвитку державних форм Хеттська держава простягалась з Заходу на Схід - від Егейського моря до Єфрата, а з півночі на Південь від від Чорного до Середземного морів та по суходолу до Сирії. В основному Хеттська держава зорміщувалася на території сучасної Турції. Тут, в епіцентрі Хеттської держави, відкриті археологами такі основні їх центри, як: Хаттуса, Пуррусханд, Самуха та інші. Дослідження А. Волкова, М. Непом'ячено дають підстави говорити про велич і могутність Хеттської цивілізації. На території хеттських міст археологи дослідили храми та палаци [21,с.12-20; с.5-14; с.315-340; 190-215; с.107-126; с.80-84; с.15-28; с.16-71].

Слід наголосити, що батько історії Геродот, до речі уродженець Малої Азії, як і в подальшому всі решту давньогрецькі та римські історики, нічого не знали про історію великої країни хеттів. Хоча Хеттська імперія декілька століть диктувала свою волю як Єгипту, епохи фараона Рамзеса II, так і по усьому Причорномор'ю, Українському Карпатському регіоні, Прикарпаттю, Подністров'ю, де хетти добували метали. Хетти також згадуються як великий народ декілька разів уже у Верньому Завіті Біблії. Так у Книзі «Буття» наголошено, що: «Пророк Авраам поселившись на півдні Палестини і зустрів тут хеттів... І говорив він синам Хеттовим, я у вас прийшлий і поселенець» [Книга Буття 23,с.3-4].

Хетти віднесли до Авраама радісно...(Книга Буття 23,с.20-30). У Біблейському Словнику про хеттів наголошено, що хетти народ хаанський. Коли народ Ізраїлів на чолі з Мойсеєм прийшов в Палестину, хетти вже проживали на Південній частині Землі і в Горах [13,с.30]. Самий відомий хеттський цар відомий Біблії - Урія Хеттиянин [2.Цар.11,с.3].

Слід наголосити, що Біблія перераховує і племена, які входили у Хеттську державу: Мовяитяни, Аммонітяни, Мідіанітяни та інші [21,с.12-20; с.5-14;с.315-340; 190-215; с.107-126; с.80-84; с.15-28; с.16-71].

В XIX столітті вченим вдалося розшифрувати писемність єгиптян і всі вчені були здивовані, бо всі єгипетські джерела говорили про могутню сусідню Хеттську державу. В XIX столітті на території Туреччини, різного рівня мандрівники та вчені, почали знаходити хеттські написи, базальтові стелли. Матеріал по історії хеттів накопичувався, що дало можливість іншому досліднику А. Сейсу в 1870 році написати наукову статтю «Хетти Малої Азії». Автор вперше на основі зібраних матеріалів прийшов до висновку, що хетти проживали в Малій Азії. В 1884 році наступний вчений Уільям Райт випустив книгу «Імперія Хеттів» в якій вперше подав гіпотезу розшифрування хеттських написів. В 1887 році в Каїрі випадково були відкриті єгипетські таблички, які розповідали про грізний народ Передньої Азії, хеттів. Внаслідок віднайдення території хеттів, почались пошуки цієї країни. В 1830 році француз Шарль-Фелікс-Марі Тексьє(1802-1871рр.) в 150 кілометрів від Анкари відкрив руїни міст цивілізації Хеттів. В своїй книзі «Опис цивілізації Малої Азії», яку він випустив у 1839 році Шарль-Фелікс-Марі Тексьє подав усі зображення культури хеттів, які йому вдалося виявити на території Туреччини. Таким чином на початку XX століття вченим за сумою наявних джерел, було відомо, що хетти своєю цивілізацією впливали як на Єгипет так і на народи Причорномор'я (Європи) та Прикарпаття і Подністров'я. Впливом Хеттів на Причорномор'я та на території Карпат, Прикарпаття та Подністров'я, з якими хетти вели торгівлю, зацікавилися російські історики в XIX століття. Так історик XIX століття Борис Тураєв вважав, що хетти впливали на Причорноморський та Прикарпатсько-Дністровський регіони. Наступний історик Роберт Віппер в своєму дослідженні «Історія стародавнього світу» вважав, що хетти в Причорноморський регіон прийшли з Російського Туркестану. Внаслідок системного дослідження хеттських старожитностей досліднику Хуго Вінклеру вдалось розшифрувати хеттський архів, який був віднайдений в столиці хеттів, місті Хаттусі. По табличках цього архіву і була реконструйована історія Хеттської держави [21,с.12-20; с.5-14; с.315-340; 190-215; с.107-126; с.80-84;с.15-28;с.16-71].

В 1903 році чеський вчений Бедржих Грозний у «Віснику Віденської Академії Наук» робить сенсаційну заяву: «що він відкрив і дешифрував хеттську мову, яка є і мовою прадавніх слов'ян».



Мал. 22. Чеський археолог та мовознавець Бедржих Грозний - 1915 рік.



Мал. 23. Карта хетто-слов'янської культури складена чеським археологом Бедржихом Грозним.



Отже внаслідок дослідження чеський вчений Бедржих Грозний переклав, розшифрував і прокоментував всі хеттські таблички. Внаслідок вивчення хеттських табличок Бедржих Грозний пише свою книгу «Стародавня історія Передньої Азії». В 1910 році Бедржих Грозний остаточно розкрив історію стародавнього хеттського народу.

На основі хеттського клинопису він реконструював історію Хеттської держави, яку назвав «Злаки про стародавню Вавілонію». В 1914 році Бедржих Грозний для вивчення хеттської мови приїжджає з дружиною в Стамбул. Поступово вивчаючи хеттські таблички Бедржих Грозний відкидав їх мову та історію. Йому стало відомо, що хетти, як індоєвропейці, що прийшли у Європу, мали своє письмо задовго до епохи Гомера.

Вивчивши хеттську мову він прийшов до висновку, що хеттська мова споріднена з італо-кельтськими, латинськими та слов'янськими мовами, а ті племена, які входили в Хеттську державу очевидно були: кельти, латини, слов'яни, українці, а це говорить, що в українців, які були споріднені і найбільш близькі етно-територіально до політичних стародавніх центрів Хеттської цивілізації, появились стародавні історичні коріння, де пра-українську мову можна виводити із хеттської, по крайній мірі так засвідчив нам своїми дослідженнями чеський мовознавець та хеттолог у 1910 році Бедржих Грозний, який наголосив: «що хеттська мова є родинно споріднена з пра-українською, польською, чеською мовами, які розвинулася в Карпасько-Дністровсько-Дунайському регіоні сучасної України і профункціонувала скрізь віки, модернізуючись до сучасного часу».

Таким чином, зробив висновок Б. Грозний: «мова Хеттського царства в період розквіту заклала початки розвитку праслов'янської: чеської і української мови в Карпасько-Дністровському регіоні сучасної України».



Мал. 24. Давня мова Велико-Моравської держави та Галицької України середини IX- XII століть що розвинулася з хеттської мови, що в Галицькому Євангелію 1144 року.

В 1915 році чеський вчений Бедржих Грозний у статті «Відкриття нової індоєвропейської мови» яку вчений опублікував у «Віснику Чеської Академії Наук, літератури і мистецтва» він показав, що мова хеттів споріднена з мовою слов'ян. В 1916 році в монографії «Мова хетів, її структура і приналежність до індо-європейських мов», Б. Грозний продемонстрував повну дешифровку хеттської мови. В 1948 році, оглядаючись на проведену важку роботу Бедржих Грозний наголошував: «після 10-років перевірки мого відкриття всіма вченими філологами та істориками, можу заявити, що моя дешифровка хеттської мови і моя теорія хеттської мови, як індо-європейської(слов'янської), зробилась величчю сучасної великої науки і ніхто вже не може в цьому засумніватися...». Таким чином зробив висновок чеський вчений Бедржих Грозний: «хеттська клинописна мова є майбутня західно-східна мова слов'ян, тобто мова сучасних, чехів, словаків, українців, поляків, білорусів, племена та народи яких входили у стародавню Хеттську державу і були її складовими народами, племенами, про які нам розповідає Верхній Завіт Біблії»... [21,с.12-20; с.5-14; с.315-340; с.2-60; с.107-126; с.80-84; с.15-28; с.16-71].

За обставин розуміння, що стародавні слов'яни мовно та етнічно витікають із стародавньої Хеттії, про що туманно розповідає і київський літописець Нестор, що після Вавилонського стовпотворіння, а тобто розпаду Хеттської держави, слов'яни самостійно почались ровиватись на Дунаї, Карпатах та Дністро-Дніпровських басейнах, попаробуємо реконструювати історію стародавньої Хеттії, складовою якої були слов'яни, й в тому числі українці [68,с.23-47, с.91-128, с.145-176; с.1-2, с.6].

Як засвідчує реконструкція вивчення хеттських старожитностей, історія централізованої Хеттської держави починається після 2500 років до нашої ери. Вона опирається на вивчення економічного розвитку сільськогосподарства, головно скотарства та ремесла, становлення у хеттів металургії, обробки заліза, срібла, міді, олова та інших металів, виготовлення з них знарядь праці та зброї. Основою хеттської цивілізації в цей час стає винайдення клинописного письма та окремої хеттської мови, яка схожа на інші індоєвропейські мови. За науковими висновками російського вченого-історика Ігора Дьяконова хеттська мова, як виразник Хеттської держави і культури є яскравим вираження мови індоєвропейських народів, серед яких були і слов'яни. За свідченнями турецького дослідника Екрема Екурґала, прилизно у 2000 році до нашої ери, хетти з економічною інфраструктурою, мовою, культурою, державною системою, яку вони розвинули в Анатолії, поширюються через Босфор в Причорномор'я, Балкани в Східну Європу Карпато-Дністровські регіони, несучи сюди культ сонячного бога - Хорса, «вийшовного із Чорного моря». Їх рух у Карпато-Дністровські та регіони заклав початок формуванню-праслов'ян-кімерійців. Такий відхід з Анатолійського регіону хеттів вчені пов'язують з 1380 роками, коли хетти зазнали великих військових поразок від єгиптян, де останні пі орудою фараона Тутмоса III та Аменхотепа III, витіснили хеттів з Сирії. Під ударами Єгипту Хеттська федерація відкочувалась на Балкани і Подністров'я, де в Карпатах створила, притаманну для хеттів в 1200 році до н. е. пастушо-металургійну культуру на осові сонячного бога Хорса, що поширюється в цей час також у споріднених народів хеттів-кімерійців Дністро-Подніпров'я та Причорномор'я. Зокрема в Криму, згідно свідчень джерел хетти створюють місто Тархунтас. До цих пір українські археологи не вінаїшли в Криму це місто хеттів. З хеттських джерел відомо, що воно розміщувалося на південь від гір Тара (Кримського хребта). Цей хеттський торгово-ремісничин центр стає в Криму опорним пунктом поширення Хеттської цивілізації на всю територію України та в степову частину Дніпро-Донського регіону. В цей час швидкому поширенню хеттів в центрально-східну Європу було зумовлено винаходами хеттами колісниць. На територію України хетти приносять свою систему торгівлі, свої хеттські закони, фінансово-економічну систему, ремісничу культуру, військово-політичну організацію. Завойовницька політика Хеттського царства в Східній Європі стає основою в торгово-економічній та політичній, а в подальшому і міграційній політиці хеттських царів та князів. Внаслідок того, що хетти не могли завжди в покорі тримати великі народи Східної Європи і було зумовлене федеративне облаштування Хеттської держави. Отже територія слов'янської України, з найдавнішою назвою Кімерійців, була федеративною, самоуправляючою власними князями складовою Хеттської імперії, на яку назва, хеттів, не поширилась [21,с.12-20; с.5-14; с.315-340; с.150-165; с.107-126; с.80-84; с.15-28; с.16-71].

Це було зумовне демократичністю хеттської державної машини. Хеттські царі не схожі на вавилонських, східних деспотів, оскільки хеттські царі номінально об'єдували регіони та міста Хеттської держави. Така політична реалія проглядається скрізь віки, аж до падіння Хеттської імперії. Після падіння Хеттської держави, кімерійці Східної Європи залишили собі у спадок від останньої мову, культуру, релігію та військово-політичну систему та основу пастушо-землеробсько-ремісничих, в перешу чергу, металіргіно-виробничих досягнень хеттів [21,с.12-20; с.5-14; с.315-340; с.190-215; с.107-126; с.80-84; с.15-28; с.16-71].

Падіння Хеттської держави почалось з концентрації могутності Трої, яку підтримувала мікенська Греція-Аххіяви, що бачимо із джерел які знайдені в столиці Хеттського царства, місті Хаттусі. В своїх листах в Мікени хеттський цар скаржився в Мікени про напади греків та троянців, які ставали все більше агресивними проти Хеттської держави, які відбувалися приблизно 1300-1220 років до н. е. Все це привело до падіння Хеттського царства. Про цю минулість слави греків, їх нападу на хеттів і починає свій вступ знаменита «Іліада» Гомера, свідчення якої, очевидно, є не вимисел, як і розповідь про реальне знищення греками «Троянського чи Хеттського царства». Вчені схиляються до думки, що греко-троянська війна, цілком могла бути греко-

хеттською, яка і поклала кінець Хеттської держави. Місто Троя впала біля 1200 року до н. е. Тоді ж впала і Хеттська держава. З історичних джерел відомо, що після падіння Хеттської держави в східній Європі постали, відомі з грецьких джерел могутні Кімерійці [21,с.12-20; с.5-14; с.315-340; с.262-263; с.107-126; с.80-84; с.15-28; с.16-71].

Як вважають історики, хетти спасаючись від «Народів моря» втікли у Східну Європу та на Кавказ. Так вважали російські історик XIX століття Борис Тураєв, мовознавець XX століття М.Марр, німецький історик Йоган Леман, який виложив свою позицію в книзі «Хетти. Народ тисячі богів» в якій наголошував: «що втікші в Східну Європу, в Карпати та Подністров'я, хетти заклали там підвалини германців та слов'ян-кімерійців». Римський історик Корнелій Тацит теж згадував хеттів і наголошував: «що вони прийшовши в Європу з Малої Азії покладали початок германців та слов'ян». Деякі археологи теж вважають таку версію цілком ймовірною і за таких обставин історія слов'ян-хеттів-кімерійців, що переселилися на територію Східної Європи (Україну), після розгрому Хеттської держави, народами моря (греками) заслуговує на подальше дослідження [21,с.12-20; с.5-14; с.315-340; 190-215; с.276-277; с.80-84;с.15-28; с.16-71].

Таким чином наприкінці II та на початку I тисячоліття до нашої ери територія Українського Південного Причорномор'я населяли найдавніші і найвідоміші під власною назвою з давньогрецьких та інших античних джерел «кімерійські народи». Перші відомості про кімерійців ми знаходимо у давньогрецьких джерелах, які відносяться до першого періоду знайомства давньогрецьких мореплавців з узбережжям Чорного моря. Свідчення цих джерел виглядають як легенди, міфи та сказання. Так за поемою Гомера «Одіссея»:

«Територія Причорномор'я це дуже відома країна і в той же час віддалена. Цю країну кімерійців досяг Одисей». Поема так характеризує місцевих жителів, кімерійців: «Зайшло сонце і покрилися тьмою всі шляхи, а судно наше досягло меж океану. Там народ і місто людей кімерійських, які окутані імлою і хмарами» [15,с.266; с.71].

У Геродота, батька історії, що творив у V столітті до н. е., Страбона, що жив у 63 р. до н. е. - 23 р. н. е. є повідомлення: «що вся країна, яка раніше належала кімерійцям, зайнята скіфами» [15, с.267; с.71].

Ці ж джерела називають ряд місць Причорномор'я, які пов'язують з життям та діяльністю кімерійців. Тут в Причорномор'ї знаходились «кімерійські стіни», «кімерійські переправи», а саме Чорне море називалося «Босфор Кімерійський». З джерел також відомі назви «кімерійські переправи». В середині країни було місто Кімерік. В Західній частині Причорномор'я, поблизу гирла Дністра, за переказом Геродота, знаходились могили останніх кімерійських царів. Це говорить про те, що кімерійці займали всю територію від Дону до Дністра та Карпат [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

Археологічні джерела дають можливість пов'язувати кімерійців з археологічними пам'ятками зрубницької культури степового Причорномор'я і ділити її на два потоки. Перший цей потік ряд вчених означають під назвою «фарбованих скелетів». Характерно те, що ця археологічна «хетто-кімерійська» культура простягається на усьому просторі вздовж Чорного моря від Кубані до Подністров'я, на півночі захоплює південну Київщину і Харківщину. Вживання при похороні червоної фарби (посипання нею, або мащення трупів) виступає як елемент хеттсько-кімерійської культури, релігійного культу його народу. Сам процес і спосіб поховання покійників в скороченій так званій утробній позиції, відомий не тільки в степу та навколо басейну Чорного моря, він притаманний і для території Подністров'я, де зустрічаються аналогічні поховання. Тому поява звичаїв уживання червоного, червоно-чорного кольору, дає можливість припускати її приналежність кімерійцям, та їх одноплемінникам, можливо хорватам. Поява ритуалу фарбування, говорить про соціальні і культурні зміни, які відбулися ймовірно з червоним кольором, що можна пояснити, як символ вогню, сонця, символ крові. Ці релігійні символи виходячи з Чорного моря червоно сонця, мали оживити обезкровленого(померлого). Розповсюдження таких поховань великими гніздами в кількості десятків і навіть сотень тисяч могил в степах Причорномор'я і в Подністров'ї, дає можливість зрозуміти про місцезнаходження і міграцію із Причорномор'я у пізнішу Подністров'я та Галичину цього великого і сильного своєю релігійною культурою, народу. З цього приводу видатний український вчений М. Грушевський наголошував про велику енергію цього народу. Дослідник вказував на довготривалість існування цієї релігійної культури. Розповсюдження цієї культури, це розселення чисельного народу, що в VIII ст. до н. е., яка виступає в малоазійських джерелах під назвою хеттів в подальшому під назвою кімерійців. Власне цей народ приніс на територію України потік червоно-чорної культури [17,с.10-12].

Кімерійці були великим і сильним народом, до складу якого входив і чисельний народ Дністро-Подніпров'я, який в велику «кімерійську епоху» був осілим та вів активну землеробсько-пастушу діяльність. Слід наголосити, що всі ці народи великої кімерійської епохи джерела називають: саргати, карюони, будини, роксолани і т. д. [34,с.125-126].

Якщо дещо видозмінити інтерпретовані греками стародавні народи, що проживали на території України і в Причорномор'ї і врахувати ту ситуацію, що ці народи є представниками слов'ян-українців, то можна припустити, що ймовірно по співзвучності назв народів саргати це слов'яни-хорвати, будини-бужани-поляни, карюони-тиверці, роксолани руси та алани. Тобто той самий український народ, який ми утотожнювали з «скіфами-землеробами», яких засвідчив Геродот. Цілком очевидно, що слід утотожнювати умовною назвою і

«кімерійців - землеробами» і тим самим слід розглядати літописність та етногенез української нації з кімерійської епохи, тобто, приблизно «Гомерової епохи», коли цей давньогрецький письменник розповідає про країну кімерійців та народи, що в ній проживають [18,с.5-16].

Слід наголосити, що сама назва «Кімерійці» була інтерпритована греками. У фінікійців, сусідів давніх греків, слово-назва «Камар» - означає: темний, чорний. Пізніше цією назвою античні автори називали кімерійців і скіфів словом «Каллімах», яке у перекладі означало «дояри кобилиць» [17,с.10-12]. Із асирійських джерел відомо, що кімерійці зробили військовий похід на Ассірію, завдали поразки урартському цареві Русові, внаслідок якого був вбитий ассирійський цар Саргон II, який загинув на полібитви з кімерійцями. У джерелах, що належать до часів ассирійського царя Асаргаддона (681-668 роки до н. е.), кімерійці та скіфи відігравали велику роль у війнах при падінні Ассірії та становленні Мідії. Частина їх виступила на боці ворогів Ассірії, а частина в числі її союзників [34,с.125-126].

Історики допускають, що в кінці II - початку I тисячоліття до н. е. кімерійсько-слов'янські загони через Фракію і Боспор вторгались в Малу Азію, а із «Руського поля» ці ж войовники вторгались через Даряльську ущелину в Закавказзя. Скоро на чолі Урарту, яка успадкувала державну культуру хурито-мідійської держави II тисячоліття до н. е., у кінці VIII століття до н.е., стає цар Руса. Поблизу теплих вод, до півдня, від головного Кавказького хребта, засновується опорний пункт Теплице, пізніше Тифліс, нині Тбілісі. Потім ймовірно, кімерійці-слов'яни споруджують Мінгрелії, цитадель, яка отримала назву Горди (город, град). В цей же час кімерійці-слов'яни споруджують місто Гордіон. Якщо подивитись на кімерійсько-слов'янський фольклор, в тому числі й релігійний то він схожий з фрако-фрігійським. Зокрема бог Сабодіса (визволитель, освободитель) виводили із слов'янського кореня (воля, свобода). Навіть у Біблії в верхньозавітній книзі пророка Ізекіля, залишилася згадка про потужний північний народ РОС (роси), одне тільки ім'я якого викликало жах. Утотжнення кімерійців то з слов'янами-русичами то з слов'янами-ховатами є не випадковим, оскільки як русичі так і хорвати, як загалом українці-індо-європейці, германи, кельти, фракійці, італіки і т. д., сягають за своїми плечима не 10-15 століть літописного та історичного розвитку, а принаймі як мінімум декілька тисячоліть (5-6 тис. років до н. е.) неприривної нелітописної історії. Зокрема українці організовувались у продовж цієї історії і залишили сліди своєї етнічної та культурної самоорганізації в багатьох районах Євразії. Тому версія про хеттів-кімерійців та кімерійців-слов'ян та подальших етапах історії слов'ян-русичів-українців-хорватів-галичан, проглядається вченими через призму їх історичного та міфологічного розвитку [19,с.14-37].

Можна припустити, що хорвати прослідковуються починаючи з хеттської історії чи історії індо-іранської групи народів, точніше з багаточисних культурм Хорезму. Оскільки стародавня назва Хварезм-Хвазем, на мові стародавньої Авести, - це «Земля Сонця». Вчені припускають, що власне з цього терміну виводиться етно-назва «Хетт» та «Хорватт», яку успадкували слов'яни-ховрати [18,с.162-180].

Дальше в давньогрецьку велику літописну епоху, хетти-кімерійці, далі слов'яни-хорватів історично отоожнюють великі племінні об'єднання, які відомі в давньогрецьких джерелах під етнонімом «саргати-сардати». Як зауважують філологи, греки зробили на свій лад племінні інтерпретації назв слов'янського племені хорвати, яких називали «саргати» чи «сардати». Слід наголосити, що вже Геродот розміщував «саргатів»-«сардатів»-«хорватів» по Причорномор'ю та між ріками Сеймом і Доном і наголошував, що: «хорвати не скіфське плем'я» [15,с.267-268; с.71-72].

Дослідники припускають, що етнонім «саргати» чи «сардати», який вживали «слов'яни-хорвати» вивидиться чід стародавнього етноніму «кімерійці», а хорвати були прямими потомками кімерійців. Як вважав Геродот, з появою скіфів, кімерійці не ризикнули вступити з ними в боротьбу і відступили з Сеймо-Донського басейнів проживання в Дністро-Дніпровський, віддаючи попереднє місце проживання та узбережжя Чорного моря, більш могутнім скіфам, що відзначено в їх археологічній культурі басену Дністра, де в подальшому хорвати розвинули більш політичний та економічний рівень у Геродотов час [17,с.10-12].

Таким чином, подальші давньогрецькі джерела, починаючи з Геродота на території України описують скіфів, їх взаємовідносини з різними сусідніми народами, зокрема з «скіфами-землеробами». Згідно з своїми географічними уявленнями Геродот дає нам таку загальну картину розселення племінних об'єднань Скіфської конфедерації: В пониззі Бугу, безпосередньо на північ від Ольвії, проживали калліпіди, яких називали також елліно-скіфами. На північ від них, вздовж Бугу, в місці найбільшого зближення з Дністром, проживали алазони. Ще далі на північ на території між Бугом і Дністром проживали скіфи - орачі. Межою їх із землями алазонів була одна з лівобережних приток Бугу, яка називалась Еksamпей, що в перекладі означає «Святі шляхи». Вода цієї річки (цього джерела) була гіркою і непридатною для використання. На сучасній карті «Еksamпей» утотожнюється з річкою Синюхою. Калліпіди, алазони, і скіфи-орачі займалися землеробством. Великою рікою у них був Тірас (Дністер). Скіфи-орачі вирощували хліб на продаж, який продавали в грецькі міста зокрема в Ольвію, пізніше «велике грецьке місто на Дністрі?». Таким чином, згідно свідчень Геродота, який жив і писав в V ст. до н. е., можна сміливо вводити давні народи: хеттів, кімерійців, геродотових скіфів-землеробів, що проживали в північно-західних регіонах України, в етносферу творення українського народу [34, с.147].

Дальше Геродот від Азовського моря, Дону, Криму та по усьому Присорономор'ю та степу до Дніпра та Дністра, розміщує царських скіфів, тобто вміщуючи сюди «скіфів-кочовиків» - скотарів, коневодів, пастухів

великих стад овець, корів, кіз, загалом великої та дрібної рогатої худоби. В лісостеповій зоні Геродот розміщує будинів, в східній, і східно-південній відповідно карюонів та саргатів, яких теж вважав землеробськими племенами і яких теж слід внести в еносферу етнотворення українського народу. В VI ст. до н. е. праукраїнці, а тобто, як наголошує Геродот, «скіфи-орачі», які проживали між Дністром і Дніпром, поширились до ріки Сейму і Пслаї там стали відомими під назвами «саргати-ховати». Назви племен могли отримати від імен визначних племінних князів, наприклад легендарно Хорива, Хорва, що відомий нам із «Велесової Книги» та «Повісті Минулих Літ». Як вважають дослідники, VI-V ст. до н. е. у праукраїнських племен внаслідок включення в торгово-еконічні зносини з давньогрецькою цивілізацією в зв'язку з вирощуванням та продажем великої кількості хлібу, розвинувся великий рівень економічного та соціального розвитку, розвинулись ремесла. Як засвідчують археологічні джерела, епоха VI-V ст. до н. е. у праукраїнських племен був часом економічного та культурного піднесення. У III-II ст. до н. е. в зв'язку загостренням внутрішніх суперечок у скіфів та нашествиям сарматів, постійними війнами з античними містами Північного Причорномор'я, Скіфське царство переживає період економічного та політичного занепаду. Джерела повідомляють, що Боспорський цар Ріпеупорід II ( 210-221 р. н. е.) після ряду перемог остаточно переміг і підкорив скіфів і проголосив себе царем всього Боспора і тавро-скіфів. Археологічні розкопки Неаполя Скіфського, який остаточно був зруйнований у другій половині III ст. н. е., засвідчують остаточно падіння цивілізації скіфів [34, с.147].

З послабленням скіфської могутності у II ст. до н. е. роль основного історичного та культурно-політичного домінування перейшла до нового народу, що появився в українських степах - сарматів. З іменем сарматів пов'язаний цілий великий період стародавньої історії України. Сармати були активними учасниками великого переселення народів на межі античної та раньо україно-слов'янської епох. Сармати протягом шістьох століть займали панівне становище у слід за скіфами на території приазовських і причорноморських степів. Власне сармати внесли великі зміни в етнічний склад і культуру населення Північного Причорномор'я. Джерела ранніх античних авторів називають сарматів-савроматами, що у перекладі з іранської означає «оперезані мечами». Сармати вперше згадуються в джерелах у III ст. до н. е., як збірна назва різних племен під одним іменем. Слід наголосити, що власне в великому сарматському періоді розвитку з'являються, етнічні українці, під назвою венеди-венети. Вперше назву українців-слов'ян вживає римський історик Пліній у своїй «Природничій історії», характеризуючи населення східних Карпат. Він наголошує: «що від Дніпровських степів до річки Вісли, землі заселені венедями, що живуть за сарматами. Таким чином, згідно свідчень Плінія, венеди-венети, які виростили в європейській історії немов би раптово, на межі тисячоліть, постають після сарматів другим великим народом» [40,с.23-34; с.27-49].

Сучасник Плінія, римський історик Корнелій Тацит: «теж характеризує венедів-венетів (пра-українців), як осілий народ, оскільки венеди споруджують будинки і ведуть осілий землеробський спосіб життя. Все це відрізняє їх від сарматів, які проводять усе своє життя у візках та на конях» [65,с.350-352].

Про слов'ян-венедів у цих регіонах згадує і готський історик IV століття нашої ери - Йордан [35,с.74-75].

Таким чином венети-венеди (праукраїнці) у на межі тисячоліть та у I ст. н. е. були в Східній Європі великим землеробським народом, який своєю землеробською культурою упевнено рухався на схід. Так з другої половини II ст. н. е. територія, яку заселяли венеди(пра-українці) збільшується. Давньогрецький картограф цієї епохи Клавдій Птолемей у своєму творі «Географія», відносить пра-українців венетів до найчисельніших народів, які заселяють Європейську Сарматію. Якщо порівняти свідчення Геродота про «скіфів-землеробів» (пра-українців) V ст. до н. е. то бачимо, що у I-II століттях н. е. в нову сарматську епоху «венеди» - (пра-українці), які не є сармати, згідно свідчень Корнелія Тацита та Клавдія Птолемея, займають через призму тисячоліття, ту саму територію, яку значно збільшують, просунувшись на Схід та Північ своїми землеробськими поселеннями, як відзначив на своїй карті давньогрецький картограф Клавдій Птолемей [90].

Серед народів, які як і К. Тацит, так і К. Птолемей віднесли до венедської (пра-української) групи народів, вперше Клавдій Птолемей згадується народ «саргати», який утотожнюється з племінним об'єднанням та етноназвою слов'янського народу хорвати. Той же давньогрецький картограф Клавдій Птолемей називає це ж племінне об'єднання «саргати-хороуатос», «ховатос», «хорваутос», «хорватос» тим самим підтвержуючи, що різні дієписці називають хорватські племена у своїй мовній транскрипції інтерпритованою назвою. Дослідник І. Саратов, вважає, що поселення від Харкова, ріки Харків, балки Харків, ріка Хоролук, остів Хортиця, дві балки верхня і нижня Хортиці назви виникли внаслідок перекочування з Подоння в Прикарпаття племінного об'єднання хорватів[58,с.56-57].

Розглядаючи подальшу історію віж хеттів до хорватів ми звертаємо увагу на свідчення арабських хроністів IX-X століть Аль-Балхі і Аль-Астархі, які розповідають про три великі групи Русів: Куяба, Славія і Артанія. Для нашої концепції привертає увагу арабська назва народу Артанії-Джерваб або Джерват. Як вважає дослідник В. Іванов, проаналізувавши назви «Артанія» і «Хорватія» та назви «Джерваб-Джерват» з арабських хронік, він наголосив, що у перекладі з арабської - джер звучить: «хор, ваб-ват-ватт», разом «хорват». Такими чином Артанія-Хорватя, в перекладі означає «країна чи місто хорватів»[32,с.58-59].

З цим висновком погоджується і інший дослідник І. Саратов, який інтерпритує переклад з арабської називаючи «Артанію-Хорватію» - «землею хорватів». Дослідник наголошує, що про ховатів та їх країну

Ховатію, князя Хорива та переселення хорватів з Подоння до Карпат, розповідає «Велесова Книга» [58,с.56-57].

Таким чином наголосимо, що проаналізовані вище джерела дають право припускати про те, що слов'яни-ховати пройшли складний період еволюції становлення та розвитку, як україно- слов'янського етносу від хеттів до хорватів[20, с.146-161; с.190-194; с.16-71; с.15-28].

Із історичної традиції, такими чином стає відомо, що стародані хетти-гети-хорвати були у поступальному етногенезі, організаторами держави-королівства Хеттів-Гетів-Карпів-Хорватів у I-V-х століттях, ранньосередньовічної української державності Великої чи Білої Хорватії V-X століть, візантійської епохи, Галицького князівства, епохи Русі-України IX-XIV століть. Як наголошували античні, римські, готські та візантійські джерела: «що хетти-гети-хорвати-слов'яни, це один і той самий народ у цьому регіоні», який визначений вченими, як український, історичний поступ якого, під таким кутом зору, потребує подальшого ретельнішого дослідження, оскільки частина цього народу в VII столітті переселилася з Прикарпаття, за свідченням візантійського імператора Костянтина Багрянородного, на Балкани, де ховати проживають і досі [21,с.12-20; с.5-14; с.107- 126; с.80-84; с.15-28; с. 16-71].

Процес дослідження хеттів-гетів-хорватів носить в собі багато спірних досліджень, в тому числі й сучасних хорватських вчених, таких як Е. Херман та Й. Кулінеч, які намагаються твердити, що «перші хорвати Далмації були не слов'янського, а сарматського чи аланського походження». Дані вчені не включають в свою концепцію ні письмові, ні мовні, ні гідронімічні ні топографічні ні основні, археологічні дослідження [81,s.2-3; s.223].

Дані дослідники Е. Херман та Й. Кулінеч наголошують, що в перших ст. н.е. хорвати мігрували з Дону в Прикарпаття, де вселились в середовище слов'ян і ослов'янилися де пізніше, за даними різних авторів, хорвати проживаючи у VI ст. чи VII ст. н. е. мігрували в Далмацію. Ця гіпотеза виглядає дуже туманною і не має жодного, в тому числі, й археологічного підтвердження. За туманним аналізом джерел, хорвати, у цих вчених, то були слов'янами, то аланами, то готами, то тюрками, то аварами то іранцями. Автори все ж таки наголошують, що теорія слов'янського походження найбільш вірогідна, оскільки хорвати мовно споріднені з слов'янами і не могли б, якщо не були б слов'янами, так швидко поміняти мову, культуру. Все це базується і на перших політичних союзах та культурних надбанях. Із 16 найвизначніших слов'яно-хорватських родів усі носили слов'янські імена і прізвища, сповідували слов'янські традиції, які є і в інших слов'янських народів[75,с.32-38].

Інший дослідник І. Муцич придумав, ще абсурднішу «готську теорію походження хорватів», згідно якої в середовищі слов'ян Прикарпаття у II-III столітті н. е. поселились готи, які вплинули на культурні, мовні, державні традиції та розвиток хорватів. Власне проживання хорватів з готами у Прикарпатті та Подністров'ї, утотожнюють ці хорватські вчені, зокрема І. Муцич, без будь-якого критичного аналізу сукупності джерел та висновків вчених, дало початок хорватської державності [88,s.46-47].

В процесі вивчення концепцій постає одне, але змістовне запитання, чи дійсно з цими теоріями готського походження хорватів, хорвати усюди супроводжували готів у своєму проживанні? Чи дійсно їх сліди є від Скандинавії до Причорномор'я та Криму? Що стосується археологічної науки, то вона однозначно заперечує таке близьке, на протязі довго часу проживання готів з хорватами. Філологи та лінгвісти теж заперечують таку спорідненість, оскільки як мовно, так і культурно готи і хорвати це різні культурно та мовно, народи, оскільки хорвати говорять на слов'янській мові, сповідували з давніх давен слов'янську язичницьку релігію та культуру. Археологічний матеріал і висновки вчених чітко фіксують спорідненість слов'ян-хорватів Далмації з своїми сородичами, слов'янами, більми хорватами в Українському Прикарпатті, за археологічними, лінгвістичними, топографічними, антропологічними ознаками, поховальним обрядом, язичницькою релігією [22,с.146-161; с.190-194; с.24-45, с.78-93, с 123-185].

Ще безглуздішим витвором є так звана «тюрська чи аварська» теорія походження хорватів, оскільки ця теорія всього лиш є філологічна компеляція, яка спекулює на політичному терміні «Жупан», «Бан», де «Бан» - помічник, а «Жупан» - голова і утотожнюють цю хорватську термінологію з тюрко-башкирським насліддя [85, s.137-157].

Слід наголосити, що цю «державницьку» тюрську теорію походження хорватів, яку концептуально озвучив О. Кронштейнер підтримав і дослідник М. Клаїч [84, s.30-31; с.375-376; с.38].

Що ж до державницького походження слів «жупан» і «бан», то слід зауважити, що перший є дійсно слов'янський і очевидно хорватський, притаманний для V-VIII століть, а другий, бан - термін угорський притаманний часу складання угорсько-хорватськ держави XII-XIII століть. Хоча ряд дослідників вважає, що терміни «жупан» і «бан» є стародавніми самоназвами фіно-угрів, чи аварів і були запозичені слов'янами в час панування в Паннонії Аварського куганату, хоча важко повірити, що хорвати, розгромивши аварів своєю військово-політичною системою, прийняли їхні політичні терміни [23,с.146-161; 190-194; с.15-28].

Слід також наголосити, що перше політичне формування карпів-ховатів, пройшло в римський час, на межі тисячоліть та в перші століття нашої ери, про що засвідчують римські джерела. В подальшому про слов'ян-хорватів, на Прикарпатській території, нам розповідають з V по X століття н. е. візантійські джерела, називаючи князів Хорватії, слов'янськими [24,с.16-71].

Зокрема візантійський імператор Костянтин Багрянородний у своїй праці «Про управління імперією» засвідчує на яскравих історичних, філологічних, лінгвістичних та топографічних прикладах, що хорвати, це слов'яни. Наголошуючи на їх відмінності від тюрків, аварів, готів та інших тогочасних, проживаючих в Європі, народів, імператор-письменник називає слов'янські назви хорватських князів: Ловел, Мухло, Косинець, Хорват, жіночі імена княгинь: Туга і Буга. Слід наголосити, що першим, хто намагався визначити назву народу хорватів був теж візантійський імператор Костянтин Багрянородний, який наголошував, що «хорвати, це ті, хто володіють великими землями» [25,с.107-126].

Що стосується етноназви хорватів то визначний філолог та лінгвіст О. Трубачев виводив цю стародавню етноназву від індо-іранського етнічного та мовного індо-європейського конгломерату. За цією теорією хорватський етнос, етнонім «хорват» означає «скотар» чи «союзник». Згідно з свідченням Авести «*Натvaiti*» - пастух і друге значення «*Ну-urgvaiti*» - «приятель-друг», як наголошує відомий німецький славіст та філолог М. Фасмер. Дослідник О. Трубачев уконкретнює: «хорват - той хто володіє житницею, житом» [68, с.23-47, с.91-128,с.145-176].

Хорватський вчений А. Глугак вважає, що хорват, це той «у кого є жінки». Сама ж назва «хорват» на його думку, виводиться у ранню пору матриархату [82,с.294-306].

Той же А. Глугак зауважує, що якщо поглянути на назву «*xъrvat*» з точки зору родової чи древньородової назви, то найстародавніша назва племінної назви «хорват» - «*xъrvat*» - носить виключно слов'янські риси [82,с.95-99].

Цілком можливо, наголошує О. Трубачев, що у сивому минулому, у Передній Азії, а в подальшому у Чорноморському басейні слов'яни та іранці були єдиним народом під іменем «хорват»-«*xъrvat*»[69,с.38-39].

Якщо взяти до уваги вищевилочену теорію за якою індо-європейська спільнота «хеттів-гетів-хорватів» вийшла з Малої Азії в облась «Кавказьких», «Кавкасійських» гір і промандрувала по південному узбережжю Чорного моря та по Придунайсько-Дністровському Причорномор'ю до Карпат, які ще Нестор літописець означував як «гори Кавкасійські», як зауважував в 30-ті роки ХХ століття, академік М. Мар, то цілком зрозуміло пояснюється ірано-індоєвропейський термін «хетти-гети», який трансформується в подальшому в «хорвати» [42,с.71-75; с.4-9; с.104-105].

Таку точку зору підтримували визначні філологи ХХ століття Т. Гамкрелідзе та В. Иванов [14,с.34-67, с.123-147, с.235-279].

Цілком можливо, що термін «хорвати-хрипи», «гори-горби», могли ще закріпитися за «хеттами-гетами», як слов'янами ще в Каказькому «Кавкасійському» регіоні де вони проживали в час своєї подорожі з Малої Азії. Власне таким історичним екскурсом пояснюється слов'яно-хеттське-гетське походження терміну «хорвати». Слід наголосити, що окрім письмового твердження дана теорія підтверджується і проаналізованими археологічними джерелами визначного російського історика і археолога В. Седова. Проаналізовані цим вченим археологічні джерела засвідчують рух хеттських старожитностей з Передньої Азії (хетти) на Кавказ (маса-гети) по Причорномор'ю на Дунай-Карпати-Дністер (гети) та в подальшому Дністер (хорвати), що засвідчує і «Велесова Книга» [59,с.18-19, с.23-24].

Все це зводить: готську, аланську, аварську та інші теорії походження слов'ян-хорватів на архаїку, які характерні для вчених ХІХ-ХХ. І нічого тут дивного не має, оскільки в буйно розвиваючомуся науковому «комп'ютерному ХХІ столітті» концепції помирають скоріше ніж їх творці... [26,с.146-161; с.190-194; с.24-48; с.146-161; с.190-194; с.2-21; с.107-126; с.80-84; с.15-28; с.16-71].

Якщо взяти за основу концепцію розвитку давнього слов'янського родового етноніму «хорват-хрват-*xrvat*», яку вчений А. Глугак розвиває своїми дослідженнями з пізнього матриархату і пов'язав в кінцевому з слов'янським етносом[82, с.95-99], то наша концепція, цілком набирає реалістичних обрисів, оскільки була з філологічної точки зору доведена ще мовознавцями Т. Гамкрелідзе та В. Ивановим, які визначили «народ хеттів», як рухаючийся в сторону Європи ірано-слов'янський конгломерат і датували цей процес ІV-ІІІ тисячоліттями до н. е. [14,с.34-67, с.123-147, с.235-279].

Власне з цього періоду, на думку дослідників ірано-слов'янський конгломерат слід означувати під ототожнювати під терміном «хетти-хорвати». У ІІ тисячолітті до н. е. у Передкавказзі та Причорномор'ї спостерігається відхід слов'ян від іранців. Вони розділяються на хеттів і гетів. Власне тут у Передкавказзі відомі маса-гети, частина яких в подальшому, про що засвідчує і Велесова Книга, мігрує по Причорноморському басейну в Карпати (гори Кавкасійські) та Подністров'я де з джерел відоме довговікове проживання гетів, які трансформуються в слов'ян. Власне всім цим і пояснюється рух етноніму, хорвати[14,с.34-67, с.123-147, с.235-279].

Утвердившись в Кавказько-Донському регіоні, гети-хорвати обрали собі в подальшому, як наголошував дослідник В. Кобичев, в постійному проживанні, регіон з аналогічним ландшафтом, що відповідав Карпато-Дністровському басейну, з якого в подальшому хорвати переселили свої роди з Карпатського ландшафту, в Далматійський ландшафт Причорноморської Хорватії, який повністю відповідає ландшафту їх попереднього місця проживання [37,с.142-143].

Все це дало підстави, ще чеському славусту XIX століття П. Шафаріку зробити висновок: «що хетти-гети у Центральній Європі є стародавнім народом. Про них писали всі стародавні історики починаючи з Геродота. Сьогодні на місці стародавніх гетів проживають предки українців-слов'ян-хорватів і інші народи тут не розміщуються», що дало право П. Шафаріку пов'язати і утотожити «хеттів-гетів-хорватів» з слов'янами [78,с.82-83].

Таким чином, якщо розглянути історичний екскурс етноніму «Хетти-Гети», то першим його подає Геродот у V ст. до н. е. Він говорить, що:«гети є найсправедливішими і найхоробрішими». Він розміщує їх в Подунав'ї, Північній Болгарії у котловині між Балканами та Дунаєм. У час війни Олександра Македонського вони змушені були висилися з землі Болгарської і залиши краї проживання на Нижньому Дунаї і переселитися в Карпати та Подністров'я [50,с.79-80].

Якщо взяти за основу твердження Геродота «Про стародавнє проживання хеттів-гетів на Дунаї», на території сучасної Болгарії, то це свідчення V ст. до н. е. цілком узгоджується з літописними свідченнями київського літописця Нестора XII ст. н. е. «про проживання слов'ян на Дунаї, де є нині земля Болгарська та Угорська...». Велику частину земель Хетти-Гети займали по південньому узбережжю Чорного моря. Цей рух «Хеттів-Гетів» по південньому узбережжю Чорного моря у Подунав'я археологічно пов'язується з рухом «хеттів-гетів» у Середземномор'я та на Балкани, де частина хеттів-гетів осіла, за свідченнями Гекатея з Мілету, на території Дунаю та Паннонії в епоху Олександра Македонського. Це проживання їх на цій території було відоме в усій Європі, в чому ще в XII столітті так переконливо наголошував київський літописець Нестор і куди так намагався проникнути київський князь Святослав Хоробрий. Власне на цій території і пройшло військове зіткнення держави гетів з армією Олександра Македонського, що заставило гетів, не витримавши удару останнього, переселитися в Нижнє Подунав'я та Подністров'я, Карпати та Прикарпаття, де вони стали відомі давньогрецьким джерелам під назвою «Тіра-Гетів». Власне ці «тіра-гети», наголошував галицький дослідник Омелян Партицький, і кристалізували пізніших слов'ян: тиверців, уличів та хорватів [50,с.80-83, с.86].

Згідно свідчень давньогрецького картографа Клавдія Птолемея: «гети проживали від устя Дунаю та Дністра далше на Захід в густий масив лісів та Карпатських гір. Там проживали гети-певкіни, гети-бастарни, і гети-карпи(хорвати)» [90].



Мал. 25. Карта складна давньогрецьким географом Клавдієм Птолемеєм.



Згідно свідчень Клавдія Птолемея, гети проживали від устя Дунаю та Дністра далі на Захід в густий масив лісів та Карпатських гір. Там проживали гети-певкіни, гети-бастарини, і гети-карпи (ховати). Таку топоніміку подає нам К. Птолемей в Подніпров'ї, яку він означає як бастарнську. В подальшому в слов'янський час ця етноструктура Бастарнія називається «Склавінами» та «Антами» [90].

Гети, на думку чеського славіста П. Шафарика є народом давнім в Центральній Європі, про них писали давньогрецькі історики починаючи з батька історії Геродота. Слов'яни, на думку чеського славіста П. Шафарика, називалися в стародавні часи - гетами [78, с.29-47, с.92-97].

Сам же Геродот, у своїх перших свідченнях про гетів наголошував, що: «гети найсправедливіші й найхоробріші». Геродот розміщував гетів у Піденній Болгарії у контловині між Балканами і Дунаєм. У час війни проти Олександра Македонського, робив висновок по аналізі свідчень Геродота, О. Партицький, гети під натиском греків змушені були висилитися з Болгарської рівнини і переселитися в Нижнє Подунав'я та Подністров'я. Якщо взяти за основу свідчення Геродота та наукові висновки О. Партицького, гети проживали на території сучасної Болгарії над Дунаєм, то це цілком узгоджується з свідченнями київського літописця XII століття Нестора, який наголошував на давньому проживанні слов'ян на Дунає «де є нині земля Болгарська та Угорська». Гети до нападу грецького царя Олександра Македонського були тут дуже чисельним народом і тільки після ударів греків переселилися в Молдавію, Буковину та Галичину та до Дністра, де у пізнішому їхньому поселенні басейні ріки Дністер, який греки називали Тірою, вони почали називати, гетів «тіра-гетами». Гети, на думку дослідника О. Партицького, в час Геродота, це військово-племінний союз, який уособлював примітивний державний організм, який за свідченнями Гекатея з Мілету, що проживав у VI ст. до н. е., а пізніше Геродота «залежав від скіфів». Дослідник О. Партицький на основі аналізу джерел взагалі вважав, що гети були дуже великим народом. По південному узбережжю Чорного моря проживали сородичі маса-гети, які археологічно пов'язуються з хеттами. Грецький письменник Апіан описуючи «Війну Олександра Македонського з Гетами», наголошував, що гети у II ст. до н. е. мали велике військо до 4 тисяч кінноти та 10 тисяч піхоти. Апіан також наголошував, що у гетів був дуже гарний національний одяг і добре оброблені поля, які були засіяні житом. Про добре організоване землеробство у гетів розповідає і римський поет Гораций «В Оді до римлян». Сільським господарством, наголошував Апіан у гетському суспільстві чоловіки займаються поперемінно, одні займаються на полях інші служили у війську. Земля у гетів, наголошував римський поет Гораций є не розмежована. Дослідник О. Партицький наголошував на тотожності стародавніх земельних традицій гетів і галицьких русинів. Така система гетів не давала їм можливості «родібноувати Гетської держави» [50, с.79-81; с.82-83, с.85-86].

Російський історик Д. Іловайський вважав, що у давні часи слов'янські громади, зокрема у гетів, володіли всіма землями. За таких обставин їм вдалося з стародавніх часів зберегти є у єдиному державному володінні «обширні території». Тому не дарма стародавню Гетію в подальшому називали «Великою чи Білою Хорватією», «Великою Галичиною від Карпат до Дунаю», хоча назви дрібних племінних князів від Карпат до Дунаю у Галичині теж зберігались [33, с.170-171].

Слід наголосити, що дослідник О. Партицький розглядав етногенез галичан з стародавніх гетів (слов'ян-українців), яких ставив на один щабель з такими великими етнічними групами, як: Готи, Алани, Сармати. Гети, на думку О. Партицького, є слов'янське автохтонне населення стародавньої Галичини [50, с.95-96].

Ми уже вище зауважували, що у своєму творі Апіан розповів про красивий одяг гетів. Одяг гетських жінок відомий історичній науці з різьблених фіночих фігур, що знаходяться на римській колонії Трояна, в якій розповідається про війни римлян з гетами і даками в кінці I ст. н. е. Жінок гетів зображено в довгих (гуцельських) сорочках, які підперезані вузьким поясом. Рукави сорочок досить довгі і сягають по кістки при згибі руки. Голови прикриті хустками з вузликами. Російський дослідник XIX століття А. Чертков в свій час заявив, що головний убір жінки на колонії імператора Траяна точно такий, як у слов'янських селянок, їх намиста, хустки тотожні з нашими малоросійськими-українськими речами. Речі такого ж гатунку, наголошував, А. Чертков, носять і їх гето-слов'янські діти. Слід наголосити, що майже схожий жіночий одяг бу і у хетських жінок. Прорівняльний аналіз хетських жінок, хетської богині та її жіночих прикрас 1050-850 роки до н. е. з жінками гетських жінок з колонії Траяна, дає право ототожнити народну культуру хеттів та гетів... [75, с.29].

Слід також наголосити, що окрім військово-політичних взаємовідносин з римлянами і греками, гети, також проводили виснажливі військові кампанії і з скіфами. Вся вищепроаналізована інформація дає підстави наголошувати, що вже у III-II ст. до н. е. Гетська держава керувалась вибраними королями, мала свою військову, землеробську та ремісничу знать. Вибірні королі, військова знать, воеводи були управителями територій та суддями, в час війни воєнно-начальниками. Давньогрецький літописець Діодор розповідає нам про доблесть гетського короля у якого македоняни і греки зауважують і хоробрість і справедливість та скромність: «Коли після смерті Олександра Македонського на македонському престолі утвердився царем Лісімах він відправив велике військо покорити гетів. Та військова кампанія для Лісімаха і його военначальників закінчилась поразкою. Гети на чолі з своїм королем Дорікешем, полонили Лісімаха з усім його військом. Гетський король Дорікеш виявився великодушним, він дарував волю Лісімаху і македонським достойникам і на прощання пригостив Лісімаха та його оточення, як найдостойніше». Діодор так описує нам ці

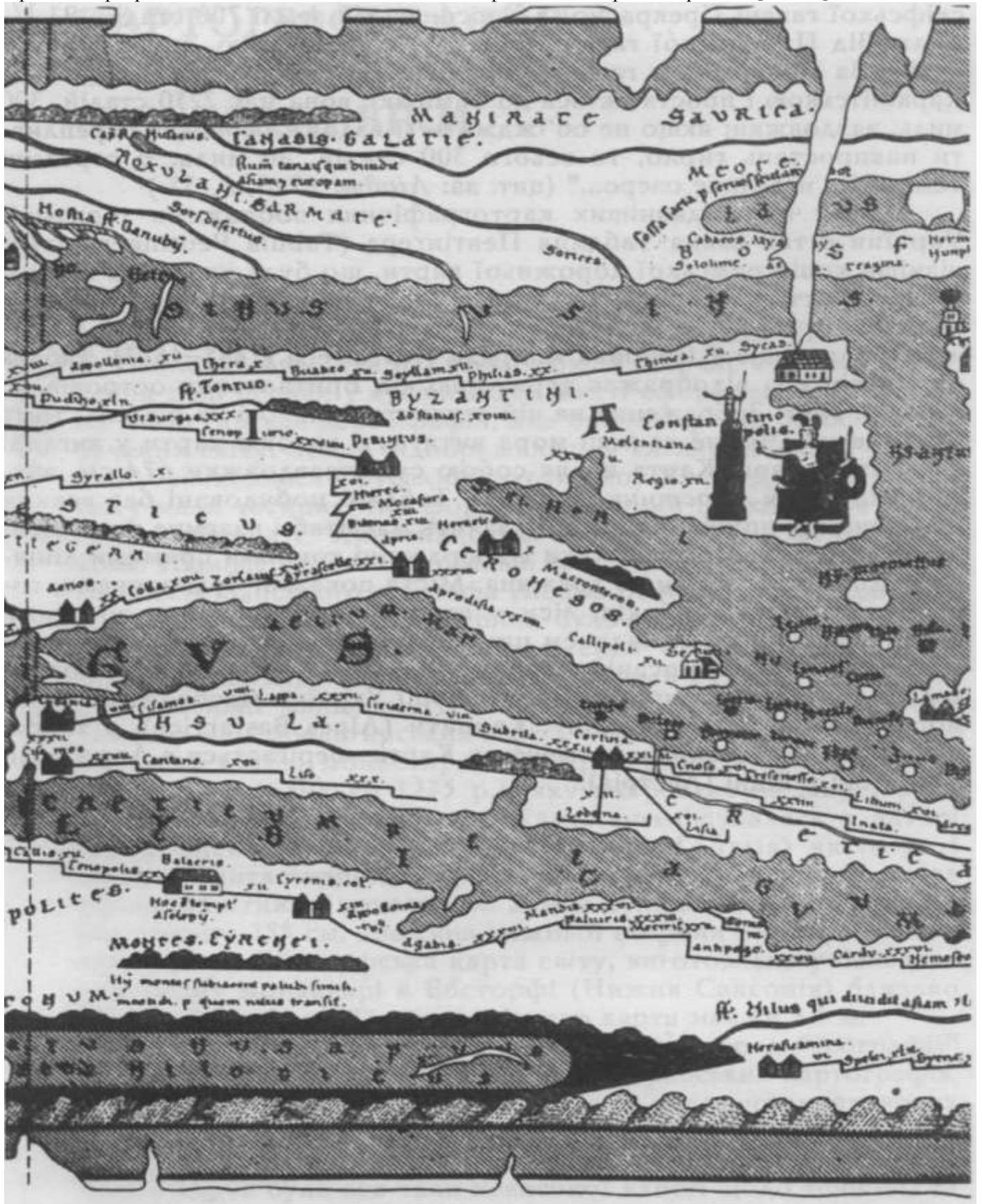
події: «Приладдя та келихи були на столах, для дружини Лісімаха, розставлені дуже дорогі золоті та срібні чари. Для Лісімаха були приготовлені вишукані страви. В цей же час гетьський король Дорікеш сидів за дерев'яним столом. У нього страви, м'ясо та овочі, були зварені у воді. Всі ці страви становили весь його обід. Коли Лісімах і його знать пили вино із золотих чар то, гетьський король Дорікеш пили вино із дерев'яних чар і турячих рогів, такий вже був звичай у гетів, закінчує Діодор» [80, сар.12-13].

Польська хроніка Мйорша XI століття теж подає згадки про легендарних польських королів, що жили перед Різдом Христовим, що є на думку О. Партицького, безцінним історичним джерелом з життя стародавніх гетів-слов'ян. Цікаве повідомлення Мйорша про польського короля Лестька, що жив у часи Юлія Цезаря, і що він та його син володарював усіма гетами. У короля Лестька на столі були точно такі самі страви, які були описані Діодором в гетьського короля Дорікеша. Поведінка короля Лестька була точно такою як у короля Дорікеша, точно у звичаї гетів. Ось як Мйорш передає ці свідчення про слов'ян-гетів: «Лестько так любився у військові, що найпершим, найхоробрішим неприятелям об'являв війну, вбивав їх забиваючи їх майно і королівства. На обід у нього було так улаштовано, що надавали лише на миски, скільки було потрібно. Він покорявся своєму народу. Коли мав виступати перед ним у королівських ризах, він пам'ятаючи про своє народне походження, сідав на троні в одязі простій, а королівський одяг клав у спід трону. Після цього надівши королівський одяг, він ставши на найвище місце, говорив: королем вибрав мене народ, не гордись і будь скромний, пам'ятай, що порох ти є і у порох назад повертаєшся...» [79, с.348-349].

Описана літописцем Мйоршем скромність короля Лестька, який виявляв усім гетам-слов'янам свою повагу і відданість, яскраво розкриває стародавню державну традицію слов'ян. Приблизно так описує чеський літописець Козьма Празький про правління першого чеського короля Премислава: «Перед часиною орач, а тепер одітий найпершими ризами і на ногах королівське взуття і сидить на коні. Але він пам'ятає, що досі носив просте взуття і бере з собою старе взуття і переходить його на майбутнє». Галицький дослідник О. Партицький згадує ще древній звичай галицьких слов'ян, який йому був відомий у XIX столітті і який він відносив до галицьких звичаїв, які побутували у X-XV ст.: «Перед нарком появилася князь переодягнений у простолюдина, хлопська одіж, хлопські штани. Усі селяни, що зустрічають його, вигукують, се князь Нашої Землі, такий же селянин. Чи є він справедливим суддею для нас? Чи старасться на добро Вітчизни? Чи достойний цього княжого становища? Чи є він захисником іноплеменників? Князь виступає на камінь і клянеться древнім слов'янським законом бути послухним народу, справедливо судити, гострим мечем оберігати, захищати слабшого від сильнішого і т. д.». Цілковито очевидно, наголошував О. Партицький, що стародавні традиції та звичаї стародавніх гетів це є і звичаї і традиції слов'ян. Слід наголосити, що стародавні звичаї та культура Гетів були дієвими ще навіть у час Ярослава Осмомисла галицький. Літописець наголошує, що князь Ярослав Осмомисл перед смертю зібрав усю Галицьку землю «і багатих і убогих і хороших і поганих і добрих». Князь Ярослав Галицький беручи клятву з бояр, надаючи княжіння синам, наголошував «на стародавності та спадковості влади з стародавніх часів у Галичині». Слід також наголосити, що королі гетів відомі в джерелах у IV ст. до н. е. Відомо, що у I ст. н. е. у гетів був королем Котел чи Котис у якого була дочка, на ім'я Меда(солодка). У Галичині, наголошував О. Партицький і досі живуть роди: Котисів, Котів, Котовичів. Що стосується гетьської державної традиції, то стародавня польська легенда говорить, що історичний П'яст, засновник польської королівської династії, був праправнуком гетьського короля Котиса. Наступний, відомий з історичних джерел, король Гетів «Burvīsta» - «Буря-Вість», «Вішун Бурі», гроза, грізний. У «Слові о полку Ігоревім», київський князь Святополк порівнюється з «Бурвістою» - грозою, яка наступає на землю половецьку. Король гетів «Бурвіста», без сумніву слов'янин. В цей же час джерела розповідають і про «Dikeneusa-Dikeneusa», верховного жреця Гетів і одночасно співправителя гетьського короля «Бурвісти». Назва його імені складається з двох частин, яку якщо взяти за основу хорватську мову слід розуміти: «dika - діка» - гордість, слава, «neus - neus - неус» - блискучий, пишний. Наступний відомий з джерел король, який правив в Гетії у III столітті до нашої ери «Duginecatc» - «Дуркіт-Дуркот». Дослідник О. Партицький наголошував, що в XIX столітті в Галичині проживав великий рід Дуркотів. Наступний король, що правив у Гетії у I столітті до нашої ери «Oroles», «Орел» чи «Орач», вів активні війни з Римом. Наступний король гетів «Scogylo-Скорило», «Скорий», теж приймав активну участь у війнах з Римом, щоправда римські джерела не говорять у який час, ймовірно у I столітті нашої ери. Джерела розповідають про королів у Гетії вже з VI ст. до н. е. Зокрема король «Turessic», «Thurs» - «Тур» - «Буй-Тур». Такі назви князів були ще в епоху Русі-України в IX-XIV століть. Так «Слово о Полку Ігоревім» називає князя Всеволода «Буй-Туром», в іншому місці «Яр-Туром». Джерела, зокрема Діодор, розповідають про звичай короля гетів пити з рогів турів [50, с.104-108].

Давньогрецькі та римські історики приділяли велику увагу гетам. Геродот у V столітті до нашої ери розповідає про гетів, як про великий хоробрий і справедливий народ: «Гети, як народ войовничий, поклоняються богу війни Аресу, вважаючи його своїм родоначальником, і головнокомандувачем війська, та не головним богом. Слід наголосити, що Арес цілком узгоджується з Перуном. Смерть вважається у гетів кінцем терпіння і початком вічної радості. Кожний гет був переконаний, що коли поляже на полі бою, то попаде у рай» [48, с.231-241].

Римський імператор Юліан наводить слова, які на думку вчених, належать імператорові Траянові: «Я переміг гетів, людей найхоробріших, які коли небув жили на світі. Хоробрі вони не лише тілесною силою, але й душею, бо вірять, що не гинуть по смерті, а переходять десь і якимось у інший світ. Та віра і породила у них завзяття у військових справах». Слід наголосити, що регіон Причорномор'я, Дунаю, Карпат та Прикарпаття відтворено римлянами, як важливий в римському стратегічному значенні, на «Певтінгерових таблицях», дорожній карті римських шляхів III-IV століть на якій зафіксовані «Гори Бастарнські» [83, s.23].



Мал. 26. Певтінгерові таблиці, дорожня карта римських шляхів III-IV століть на якій зафіксовані конгломерат слов'ян – бастарнів та їх гори «Альпи Бастарнські».

В зв'язку з хоробрістю та відвагою гетів терпінням і мужністю вони і тотожні з майбутніми слов'янами. Мужня вдача гетів-слов'ян, їх політична та військова боротьба з Римською імператорською машиною, дає підстави наголошувати, що військово-політична організація гетів склалася за довго до приходу в регіон римлян. Аналіз свідчень Діодора, який фіксує могутню військово-політичну організацію гетів-слов'ян уже в епоху Олександра Македонського, дає підстави говорити про могутній і стародавній військово-політичний (державний) лад у хеттів-гетів слов'ян, про що наголошувалось вище [80, сар.12-13, сар.39, сар.59].

Римський поет Овідій теж наголошує, що у гетів могутня військово-політична організація. Гети, за свідченнями Овідія: «були озброєні мечами, луками, щитами, шоломами, бойовими сокирами, бойовими ножами, бронями(кольчугами чи панцирами)» [49, с.277-278].

Звідсіля у них імена: Броніслав, Мечислав. Із свідчень колони римського імператора Траяна, бачимо, що мечі у гетів були прямі, а норжі криві, які в «Слові о полку Ігоревім» названі «засаножними». Таким приблизно ножем, як наголошував київський літописець Нестор: «князь Мстислав вбив підступно касоажського князя Редедю...». Усе інше озброєння гетів з колони Траяна, луки, мечі, шоломи, нагрудна броня, сокири, відтворені в такому самому вигляді, які вони відомі в українців-русичів в епоху Русі-України IX-XIV століть [31, с.12-35].

Слід наголосити, що ще в епоху імператора Траяна, гети мали також на озброєнні балісти і тарани. Російський дослідник XIX століття А. Чертков наголошував, що зброя гетів, зокрема хоругви зі зміями понад полями, на дrevках сулиць нагадують зміювикові стяги князівських дружин в епоху Русі-України IX-XIV століть [76, с.27-30].

Про те, що стародавні змії були покровителями зброї слов'ян та перших московських князів ми знаходимо в описі озброєння російських військ в якому зазначено, що змії були покровителями військ слов'ян та Русі-України IX-XIV століть. Вони, своєю традицією поширилися з Дунаю, полишеної Вітчизни слов'ян [62, с.12-43; с.165-166].

Змія, за висновками вчених цих видань і була божеством у стародавніх гетів-слов'ян. В Карпатах, наголошував А. Петрушевич, було знайдено кам'яну брилу, на якій було зображено зміїв. Схожі камені зі зміями були знайдені в ріці Бистриця поблизу села Ямниця з виробленими зображеннями птахів і зміїв [52, с.3-4].

Цілком можливо, що змії були у військовому мистецтві чи ритуалі гетів уже в I ст. н. е. В цей час, за твердженнями О. Партицького, гети утворили власну Гетську державу в якій розбудовують фортеці та міста в яких гармонійно забудовуються будинки, внаслідок впливу міської культури Риму. Дослідник О. Партицький опираючись на дані колони Траяна, на якій зафіксовані гето-дакійські міста, прийшов до висновку, що у римський час гети стають схожими на римлян [50, с.116-117].

Римські джерела наголошують, що гети багаті зерном і стадами овець і другими домашніми тваринами. Немає багатшого народу на Дунаї і Тірі-Дністрі ніж гети. Римський поет Овідій, який бував у гетів писав у Рим: «окрім того, що гети часто нападають на римські міста і залоги, вони ведуть і мирну торгівлю. Самі ж гети, за твердженням Овідія, високі, носять довге волосся і бороди». Утотожнюючи свідчення римських джерел з даними колони Траяна, російський вчений XIX століття А. Чертков прийшов до висновку, що гетські і українські вишивки, верхній та нижній полотняний одяг гетів і українців є тотожним, особливо вишивки та козацькі шаровари. Такі вишивки дуже розповсюджені в Галичині, особливо у Галицькому Покутті. Вся ця галицька ритуальна одежа спостерігається на колоні Траяна. Овідій також розповідає про прекрасно розшиті гетські кожухи, які в зимову пору одягають гети. Стосовно суспільного ладу гетів, то А. Чертков вважав, що у I ст. н. е. у гетів були міста в яких були будинки, у селах дерев'яні будинки зверху оббиті дошками. У повсякденному житті, в роботі, гети використовували вози, які точнісінько схожі з українськими фірами [76, с.27-30].

Про гетів розповідає також і готський історик Йордан, який наголошував, що гети не германці: «король гетів Бурвіст надав Дікенею майже королівську владу. За порадою Дікенея Бурвіст пішов опустошити край германців. Цезар, що майже весь світ покоровив під себе, не міг, хоча, як він того не бажав, перемогти гетів. Однак скоро він зіткнувся з гетами і переміг їх у битві. Після того, як гети були переможені, вони всерівно не здалися на милість Цезарю, наголшував Тіберій, а відішли у місцевості «Бойки», туди наголошував О. Партицький, де знаходилися святилища головного бога. Дослідник вважав, що ці святилища знаходилися с. Бубнищі в Карпатах і Передкарпатті, які носять назву «Бескиди». Готський історик Йордан наголошував, що гети були дуже високоосвічений народ, їх вішуні-волхви посідали у Гетському королівстві значне місце, поряд з королями були глибоко шанованими у гетському суспільстві. Один із них Дікенея, став учителем філософії у гетів яку сам вивчив у греків і римлян і навчав філософії на гетській мові». Високий суспільний розвиток гетів заставив гота Йордана викласти їхню історію. Він наголошував, що уже в I ст. н. е. ери гети Подністров'я внаслідок грецького і римського впливів мали своє «гетське письмо» на якому уклали свої закони. Закони гетів, наголошував Йордан називалися «Беллагіни». Перша частина «Законів Гетів» була присвячена верховному богу гетів «Бел-Біл-Богу», а це говорить, що королі гетів та волхви подавали свої закони гетському народу від імені верховного бога «Бел-Біл-Бога». У гетів, наголошував Йордан: «було багато «учителів

мудрості», вони були дослідченими і найвпливовішими в суспільстві гетів і стояли на одному щаблі з грецькими філософами» [35,с.71-72, с.76-77, с.90- 92].

Слід наголосити, що давньогрецький вчений Діо Хризостом, який побував у гетів навчив їх науки логіки, філософії, небесної картографії, розповів про рух 12 небесних дисків, біг планет. Такими чином, як бачимо грецьку філософію та астрономію ще в античний час перейняли гети. Нею, як наголошують давньогрецькі та римські джерела, володів гетський головний волхв-жрець Дікеней, який займався спостереженням і вивченням небесних тіл. Він свої знання передавав всім решту волхвам, які теж вивчали рух місяця і сонця та 346 відомих Дікенейу небесних тіл, зірок. Свої наукові знання «Про небесні тіла» гети використали при укладанні своїх законів. Римський поет Овідій у одній з своїх Елегій розповідає, що вже настільки вивчив мову гетів, що міг би уже на гетській мові і гетський лад писати свої поезії. В іншому своєму листі, який Овідій писав в Рим, він наголошував, що написав поему на гетській мові: «Що за сором, я майже поет гетів і в гетській мові написав поему. Варварські слова зложив на наш лад і сподобалась поема гетам і стали називати мене гети своїм поетом...». Чи хочеш знати, яким був зміст «Похвали», яку я написав для Цезаря. І коли гетам я цей поетичний твір, написаний на мові гетів і вже дочитував останній лист, усі гети зрушили головами і здвигнули повні стріли сагайдаки і почувся між ними довгий шум. Один з гетів сказав:«Коли такі речі ти про Цезаря пишеш, до держави його ти повинен повернутися назад...». Складається враження, що ті гети, що слухали Овідієві поеми, це були високоосвічені люди, жерці, князі можливо гетські поети, як наголошує «Слово о полку Ігоревім» - бояни, які склали великі слов'янські поеми, на слов'янській мові. Власне в таких мовних, літературних паралелях, слід черпати україно-італійську мовну близькість давньоримської епохи... [49,с.277-278].

Як бачимо із вищевикладеного гетське суспільство було у час Юлія Цезаря високоосвічене, його еліта волхви, які були і філософами і вченими, законодавцями та звичайно релігійними діячами, очевидно склали і гетську азбуку, сформуvalи гетську писемність та мову, яка профункціонувала до епохи Руси-України IX-XIV століть [50,с.135-149].

Звернем увагу на свідчення римського поета Овідія в тому ракурсі, коли слухавший його поему високоосвічений гет сказав:«що Овідій за таку поему повинен повернутися до держави Цезаря». Говорячи про державу Цезаря, високоосвічений гет, як самодостатня людина у своєму суспільстві вважав себе громадянином держави Гетії, що дає право наголошувати, що у гетів була не такого звичайно високого рівня, як у римлян, однак своя Гетська держава, своя релігійна організація, свої божества, наприклад, бог війни Арес, верховний бог Гебелеіз. Польський дослідник І. Лелевель вважав, слов'янський верховний бог Гебелеіз називався - Білий бог чи сонячний бог, чи Сонце [86,с.761].

Цілком можливо, що Гебелеіз - білий, означував бога сонця, коли гети проживали у своїй дунайській батьківщині. Візантійські діяписці називали цей же народ гетів Біло-Хорватами у якого головним був Біл-бог. Назва «Білий Дунай», «Біл-Бог», «Біла Хорватія», пов'язуються із слов'янським словом «Білий», що утотожнювався з сонцем-хорсом. Великий «Хорс-Сонце», як виразився про сонце автор «Слова о полку Ігоревім» був великим стародавнім богом у слов'ян. Всі дослідники зауважують, що релігія гетів-слов'ян у сусідстві з греками та в подальшому римлянами була дуже розвиненою відносно досягнень давньогрецької та римської релігійної філософії та астрономії [16,с.13]. Вивчаючи гетські орнаменти російський дослідник Б. Рибаків наголошував, що гети в супритиці з римлянами були носіями слов'янської Черняхівської культури, що була на більш прогресивнішому рівні ніж попередня епоха проживання у Дунайському регіоні, гетів-слов'ян. І хоча гети з Подунав'я під натиском чисельних могутніх народів: кельтів, даків та римлян змушені були переселитися в Подністров'я та Прикарпаття, змінивши свій соціально-економічний та політичний уклад життя, в римську епоху, гети-слов'яни утворивши ранньофеодальну державу, на основі землеробської, пастушої та ремісничої культури, стали тими слов'янами, яких ми знаємо із археологічних культур II-V ст. н. е. [47,с.238].

Інший дослідник Г. Фьодоров вважав, що у етнічному розумінні гетські племена були носіями Черняхівської культури. Гети, як землеробські племена у своїй більшості були слов'янами [72, с.23].

Знайдені шляхом археологічних досліджень, орнаменти гетів перших століть нашої ери, говорять, що між гетами і слов'янами існував тісний етнічний зв'язок, який до певної міри нівлювався новою черняхівською епохою. Дослідник Г. Фьодоров пояснює це становленням гето-слов'янського етнічного масиву на новий щабель соціально-економічної, господарської та політичної історії. Власне в цей час гети-слов'яни на Нижньому та Середньому Дністрі почали формувати археологічні цінності, новий археологічний матеріал, який не був притаманний в попередні епохи їхнього розвитку і який у більшій мірі став відмінним, що спричинило плутанину під час вивчення археологічних старожитностей, та археологічних культур, гетів-слов'ян [73,с.238-240].

Інші археологи Л. Полевой, М. Рафайлович розглядаючи археологічний матеріал гетів Прутсько-Дністровської області вважали, що він носить всі ознаки ранньослов'янського етносу. Якщо ретельно глянути на цей же археологічний матеріал в епоху Черняхівської культури, можемо зрозуміти, що цей же слов'янський археологічний матеріал кардинально прогресував у своєму розвитку в римську епоху [53,с.61-68].

Інший дослідник В. Башилов, досліджуючи пам'ятки гетів у Придністров'ї наголошував, що в структурі трупоспалення, похованьому обряді, поховальних урнах, поховальних ямах, ця гетська культура тотожна з

слов'янською. Дослідник В. Башилов внаслідок вивчення сукупності гето-слов'янських старожитностей вважав їх тотожними [3,с.12-17].

Поховальний обряд гетів, посуд, безпосередньо належить землеробському населенню, яке має свою і релігійну культуру, похований релігійний ритуал наголошувала дослідниця А. Мамонова, тотожний слов'янському, говорить про давній гето-слов'янський етномасив в якому з III-IV століть почали домінувати, притаманні тільки слов'янській феодальній культурі, слов'янські феодальні старожитності[45,с.64-72].

Що стосується гетського населення Подністров'я, то дослідниця А. Мамонова вважала, що гети у Геродотів час населяли Дунайсько-Карпатський регіон. У VI ст. до н. е. гетське населення об'єднується у військово-політичний союз, подальша історія побутування гетської культури, це Карпато-Дністровський регіон, з яким слід пов'язувати розвиток культури галицьких слов'ян. Це підтвержують і археологічні старожитності. На місцях де проживали гети знайдені суто слов'янські старожитності типу Етулії, які зафіксовані і на Верхньому і Середньому Дністрі [46,с.8-9, с.43-88].

Українські дослідники В. Баран, Д. Козак, Р. Терпиловський вважають, що на території Подністров'я та Прикарпаття проживали венеци-слов'яни, які кристалізувались з ранніх слов'ян, гетів-венедів, які вичленувались із стародавнього слов'яно-фракійського симбіозу, де у I-II ст. н. е. ця гетська культура стає суто слов'янською [2,с.12-18, с.33-42].

Наступний дослідник Подністров'я І. Винокур розглядаючи черняхівський археологічний матеріал Дністра і Дунаю утотожнював його і з гетською культурою, яка в перших століттях стала слов'янською. На думку дослідника ці культури гетська та слов'янська є тотожними [10,с.198-199].

Дане гето-слов'янське населення слід утотожнити з свідченнями готського історика Йордана, який детально розповів про гетів-слов'ян у своєму творі «Гетика» [35,с.71-72, с.90-92].

Йордан описуючи основні місця розселення антів і склавів (венедів), наголошує, що всі ці народи в його час вийшли із стародавнього народу гетів. Йордан наголошував, що етнонім гети-венеди і слов'яни є спільним. Він змінився з часом їхнього історично розвитку [35,с.115-116].

Судячи з свідчень «Гетики» Йордана, анти і скалавіти у перших століттях н.е. займали територію Подунав'я і Дністра, де за свідченнями інших джерел в цей же час проживали гети. Таке утотожнення, на думку дослідниці Е. Скржинської, дає підстави робити висновки, що гети, анти, склавів-слов'яни в минулому, це один гетський народ, який античні та римські джерела називали відносно політичного вивчення того чи іншого слов'янського народу, який у конкретний час політично був сильнішим відносно інших, можливо військово-політично агресивнішим щодо греків чи римлян, як це засвідчили античні, римські, готські та візантійські літописці [63,с.12-19].

Ряд сучасних дослідників, зокрема Б. Тимошук та І. Винокур вважали, що конгломерати гетів і слов'ян злились воедино внаслідок багатовікового проживання. На думку дослідників слов'яни-гети, як великий конгломерат, що виділився з індо-європейського етно-масиву, хеттів, своїми племенними князівствами: венедями, бастарнами, карпами, антами, склавнами в подальшому: чехами, ховатами, волинянами, понами, бужанами розвинув українську народність, а в подальшому жердавність. Як вважають ці ж дослідники, слов'яни формувалися в ірано-європейському конгломераті, зокрема в хетському, яка створила свою могутню державність, сладовою частиною якої, були і гети-слов'яни. У III-II тисячоліттях до нашої ери у час могутності хеттів, хетти-гетти-слов'яни в системі слов'яно-фракійського конгломерату, віділившись від хеттів, сформувалися в Дунайських областях у гето-слов'ян, розростаючись і асимілюючи, стоячі на нищому рівні розвитку народи Карпат, Подністров'я та Прикарпаття, де в епоху Геродота V ст. до н. е. вони склали сталий гето-слов'янський етнос Прикарпаття і Подністров'я [66,с.70-75].

Власне гето-слов'яни, активно розвиваючись і поширюючи свій вплив, відігравали важливу роль у розвитку державності у Прикарпатському регіоні. Внаслідок сильного зміцнення гето-слов'янської культури та державності на Дунаї та її протистояння з могутньою давньогрецькою в подальшому кельтською військово-політичною системою, де остання виявилася прогресивнішою та могутнішою, гето-слов'яни змушені були переселитися до сородичів у Подністров'я та Прикарпаття, де зафіксовані гето-слов'янська археологічна культура [11,с.23-29]. Інший дослідник Г. Фьодоров наголошував, що симбіоз зарубинецьких-пшеворських і гетських пам'яток, які доповнюються Черняхівською культурою, підсилюють і стародавню політичну і культурну систему гето-слов'ян, наносить на неї нові: франкські, кельтські, римські риси [74,с.15-33; с.73; с.74-75; с.73]. Етнограф М. Косвен в свою чергу зауважує, що виявлена давня гето-слов'янська культура, зафіксована тотожністю в домобудівництві, жител і господарських будівель, не могла сформуватися виключно за перші століття нашої ери. Він споглядає цю ситетту забудови, від епохи стародавніх хеттів, до епохи українців, починаючи з найранішої епохи централізованої феодальної Русі-України IX-XIV століть 38,с.82-85].

Дослідник Е. Бломквіст вважав, що така стародавня хетто-гето-слов'янська система забудови сіл притаманна для чехів, словаків, поляків, українців, білорусів та пізніших росіян [5,с.31, с.39-46]. Такі типи жител, вважав дослідник І. Свешніков, характерні для білогрудівської, чорноліської, а також гетської культур нижнього та середнього Дунаю, на думку дослідника, продовжуються на території Молдавії та Західних областей України [61,с.294-296].

Дослідник С. Бібіков взагалі вважав, що такі житлобудівні комплекси у Південно-Східній Європі від часу енеоліту мали окрім фракійців, слов'ян і герман, іллірійці. Така система побудови будівель характерна взагалі для всіх індо-європейців хетського конгломерату, які проживали в областях Причорномор'я, Дунаю, Карпат, Подністров'я та Побужжя [4,с.71-73]. Археологічні матеріали межі та перших століть нашої ери України та Молдавії, вважає М. Салманович, дають право наголошувати на домінуванні тут гетської системи домобудування, яка в подальшому тотожна з житлами населення Українського Подністров'я та Прикарпаття, майбутньої території Молдавії, Буковини та Галичини [57,с.218].

Археологічний матеріал, наголошував археолог І. Винокур III ст. до н. е. - I ст. н. е. Західної України та Молдавії, зокрема Черняхівської культури, говорить, що він сконцентрований на гетській культурі, яка поєднується з пшеворо-зарубинецьким населенням, особливо тісний гето-слов'янський симбіоз у IV-V століттях нашої ери [10,с.125-126]. Слід зауважити, що в міжріччя Дністра і Дунаю, з незапам'ятних часів проживали, відомі в історичній літературі «племена дако-гетів», які, як наголошує український дослідник В. Баран, переросли в конгломерат «гето-слов'ян», розвиток яких проглядається в III-IV століттях на територіях Верхнього і Середнього Дністра [1,с.97-130].

При усіх етнічних впливах: хетському, давньогрецькому, кельтському, римському, дакійському, готському на гетів-слов'ян, які ми розглянули в окремих монографіях, які проходили, до нашої ери так і в перших століттях нашої ери, землеробська культура гетів-слов'ян Дунаю, Карпат Подністров'я та Прикарпаття залишилася сталою у своєму подальшому слов'яно-українському розвитку [27,с.7-25; с.112-176].

Як наголошував дослідник І. Винокур, гети-слов'яни та венеци-слов'яни з археологічної точки зору тотожні по ряду керімічних матеріалах, зокрема керамічному посуді, який тотожний з посудом українців-слов'ян IV-V століть нашої ери [12,с.22-23, с.44-45].

Як вважає румунський археолог Теодореску у стародавніх гетів і слов'ян співпадають і стародавні язичницьке релігійне світобачення, культові споруди, релігійні центри гетів-слов'ян, які є теж тотожним з світобаченням населення симбіозної черняхівської культури. На думку дослідника тотожною є й релігійна посуда, яка була як в гето-слов'ян, черняхівців, так і в язичницький час в Русі-Україні IX-X століть, передусім у населення Карпат, Прикарпаття та Подністров'я [91,с.488, s. 496, s.498].

Російський історик та археолог В. Седов вважав, що стародавня гетська культура, що формувалася у продовж тисячоліть на Дунаї є повноцінною ідентичністю слов'янської культури, яка підсилилась черхваською епохою і активно розвинулася після гунського погрому [60,с.97-98].

Особливою стародавня гетська культура в цьому контексті є цікавою для дослідників культури Карпатських курганів, оскільки в процесі вивчення культури Карпатських курганів дослідниця Л. Вакуленко прийшла до висновку, що її носіями є гето-слов'янське населення [7,с.76-90]. У наступній своїй роботі Л. Вакуленко наголошує, що найбільш ранні пам'ятники гетів-слов'ян формується в Прикарпатті та Подністров'ї і власне вони беруть участь у формуванні середньовічної культури слов'ян-українців [8,с.180-181].

Таким чином тут у Карпато-Дністровському регіоні, як зауважував ще Феофан, після падіння чи відходу Риму і втраті провінцій Дакія, Мезія, тут у глухих місцях проживало сім слов'янських племен, які за час сусідства з Римською державою набрали рис «варварських держав» [70,с.269-270].

Феофілакт Сімокатта наголошував: «війська гетів, а інакше кажучи, натовпи слов'ян, сильно опустошили області Фракії». У подальших свідченнях і коментарях Феофілакт Сімокатта утотожнює слов'ян з гетами, яких також він всіх разом називає їх новою назвою «антами» [71,с.74-75].

Вивчаючи свідчення візантійських джерел дослідник О. Приходнюк зауважив, що майже всі вони утотожнюють гетів і слов'ян і розміщують їх у Карпато-Дунайському регіоні. Знайдені тут могильники носять у собі гето-слов'янські старожитності [54,с.188-189].

Такої ж точки зору притримувався і румунський вчений І. Нестор, який наголошував на довготриваломк проживанні гетів-слов'ян на території «Дакії» [89,р.289-301].

Слід наголосити, що уже античні автори розрізняли даків і гетів. Першим розрізняє даків і гетів, римський письменник Флор, який наголошував: «що даки живуть по цю сторону Дунаю, гети, які очолюються гетським царем Котісом, проживають за Дунаєм. Вони зимою, коли замерзне Дунай, по льоду, переправляються через Дунай і грабують сусідні області і Землі» [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

Наступний автор, який відрізняє даків від гетів, це римський письменник Світоній, він пише: «імператор Август зупинив наступ даків і розбив трьох дакійських царів. В цей же час з царем гетів він жив у дружбі і хотів ввідати заміж за царя гетів свою дочку. В свою чергу випросив у гетського царя Котіса, його дочку...». Страбон теж розпізнав фракійців та гетів, наголошуючи: «що гети були відомі еллінам скоріше ніж даки». Діо Кассій теж наголошував, що: «гети це інший народ ніж даки» [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

Апіан вважав, що: «даків і гетів розмежував Дунай, де гетський народ проживав по ту сторону Дунаю». Дослідниця І. Круглікова розглянувши та проаналізувавши свідчення джерел про гетів та даків наголошувала, що археологічні джерела вже чітко дають підстави наголошувати, що це різні народи, де даки це фракійці, а гети це слов'яни. В цей час у гетів кристалізується Гетська держава, в якій військовий начальник іменується «Рех-король». Страбон пише, що: «гет Бурвіста, на протязі трьох років утворив велике Гетське царство і пічинив

велику кількість сусідніх племен. Син Бурвісти, цар Котіс чеканив вже свої монети, що говорить про наявність фінансового порядку в державі гетів». За такі епохальним державним розвитком, політичної та економічної могутності гетів, свідчень про ці процеси вище приведених джерел, розмежування гетів з даками, як двох різних, проживаючих на різних берегах Дунаю, народів, є очевидним [39,с.14-15, с.34-35, с.169].

Не дивлячись на те, що гети і даки на Дунаї були різними народами, між ними були налагоджені політичні, культурно-релігійні та економічні зв'язки, за довготривалу епоху сусідства, до часу завоювання римлянами Дакії як вважав дослідник В. Городцов, у гетів і даків була спільна релігія, культура і тільки після виходу гетів з Дунаю на межі тисячоліть, гети-слов'яни набрали рис притаманних виключно, для їхньої слов'янської культури [16,с.7-8, с.27-34]. Російський вчений Б. Рибаків теж вважає, що даків та слов'ян-гетів пов'язувала на Дунаї релігія та релігійне світобачення: релігійна астрономія, культура, традиції, побут, які по виході слов'ян в Прикарпаття різко видозмінилися [55,с.90-95].

Український вчений М. Брайчевський вважав, що взаємопроникнення дакійської та слов'янської культур могло відбутися на межі тисячоліть та в перших століттях н. е. в зв'язку з розгромом даків римлянами і відходу їх частини даків у слов'янський світ в передгірські райони Карпат, де виникли карпи-гуцули, які через певний проміжок часу ослов'янилися [6,с.4-5].

Дослідник В. Лянскоронський вважав, що слов'яно-гетська і дакійська державності мали суттєву відмінність, оскільки перша розвивалась у більшій мірі на Дунаї, а друга у Карпатах, Подністров'ї та Побужжі. Тільки невеликий час гетська і дакійська цивілізації співіснували по різні сторони Дунаю в епоху проникнення в регіон римлян, які знищили Дакійську державу, що вивщило у регіоні державність та культуру гетів-слов'ян [41,с.464-465]. Дослідниця І. Круглікова вважала, що зближення гето-слов'янського та дакійського населення виникло внаслідок окупації римлянами Дакії і пізніших потужних дако-слов'янських політичних та торгово-ремісничих взаєминах, які були консолідовані для боротьби з Римською державою [39,с.160-161]. Російський дослідник ХІХ століття А. Чертков проаналізувавши історичний розвиток гетів вважав, що між ними і даками мало схожості, оскільки даки формувались на протилежній стороні Дунаю, а гети в нижній частині Дунаю та Подністров'ї, Буковині та Прикарпатті, де і нині збереглися глибокі пласти їх говірок серед галицького населення. Політичний та етнічний розвиток гетів це: 1. Прабатьківщина Хеттія та її центр Галич в Малій Азії. 2. Подальший розвиток на Дунаї, де постав у гетів, політичний центр, Галич Дунайський. 3. Остаточне місце проживання це Прикарпаття і Подністров'я, куди вони переселились з Дунаю внаслідок експансії кельтів, римлян і де заснували свою нову столицю: Галич в Подністров'ї, де й остаточно затвердили своє проживання під назвою гетів-слов'ян [76,с.59-62; с.11-12].

Приведені вище фольклорні та етнографічні дослідження співставимо з археологічними джерелами, згідно якими стає ясно, що в ІІ ст. до н. е. на межі тисячоліть, зарубинецьке-слов'яно-гетське населення всуває в безпосередньо близькі стосунки з фракійським населенням. Внаслідок приходу римлян у перше виникає Черняхівська культура. Друге, дакійське відчасти знищується, а на територіях проникнення, це дакійське населення асимілюється, слов'янами. Так виникають карпи-гуцули [13,с.133]. Таким чином виявлений археологом В. Цигиликом в Прикарпатті та Карпатах археологічний матеріал, який синтезується зарубинецьким, слов'янським етносом, яскраво підтверджує асиміляцію слов'янами решток, розгормлених римлянами в Подунав'ї і проникнувших на територію слов'ян, даків [77, с.115-116; s.300-359].

Дослідник І. Винокур вважав, що у середньому і нижньому Подністров'ї внаслідок проникнення римлян у ІІ-ІІІ століттях склався гето-пшеворо-зарубинецький сімбіоз, на основі гето-слов'янського конгломерату. [13,с.135]. Дослідник Б. Тимошук вважав, що слов'яни завжди були автохтонами на цих землях, що видно в їх архітектурі та побуті на Буковині [67,с.47-60]. В ІІ-ІІІ століттях нашої ери, на думку російського археолога В. Сєдова, в рамках черняхівської культури, яскраво своїм доміганням проглядається гето-слов'янський сімбіоз. Довгий процес синтезу цього конгломерату викристалізовує у V столітті н. е., що засвідчено археологічно, вже як суто слов'янський етнос [60,с.97-98].

Такий гето-слов'янський сімбіоз визначає, як бачимо за дослідженнями Л. Вакуленко та О. Приходнюка, ранньослов'янське населення в Прикарпатському регіоні, яке і стоїть біля формування середньовічної культури слов'ян [9,с.100-101]. Наступний дослідник М. Смішко гето-даків чи гето-слов'ян утотожнює з ранньою культурою Карпатських курганів, які відомі за джерелами, як народ карпів [64,с.151-152]. Польський дослідник Г. Ловмянський вважав, що сімбіоз гето-слов'ян він проглядається на Дунаї ще в пізньо індо-європейському часі. Розвиток цього населення продовжується в областях від Карпат до Сяну, в Прикарпатті та Подністров'ї де відомі слов'яни карпи-хорвати [87,с.112; s.68-69].

Якщо взяти до уваги висновки археолога Г. Фьодорова, що гето-зарубинецький сімбіоз населення сформувався на Дунаї починаючи з V ст. до н. е., і власне цей сімбіоз і поклав початок гетів-слов'ян, які в подальшому переселилися в Подністров'я і власне там стали яскравими представниками Черняхівської культури [74, с.16, с.171; с.74-75; с.73; с.74-75], то з археологічної точки зору, це проглядається з археологічної культури «Поянешти-Лукашівка», яка складається з двох компонентів, в якій переважають гетські риси. В процесі створення цієї гетської культури, слов'яни поширилися від Подунав'я до Карпат і на схід Прикарпаття, на цих територіях, які, як вважали І. Русанова та Е. Симлнович, сконцентровані в поселеннях гетів [56, с.96].



Такої ж думки дотримується і український вчений М. Смішко, який в ряді праць наголошував, що гети Липецької культури носили в собі і основні компоненти культури слов'ян, де пізніше Липецька культура трансформувалась в Черняхівську культуру. Розглянута та проаналізована вченими сукупність археологічного матеріалу липецької, черняхівської культури та культури Карпатських курганів, можна наголосити, що стародавні гети і слов'яни це один і той же народ [64,с.151-152].

До загального висновку розвитку слов'янського етносу хетти-гети-слов'яни, далі карпи-хорвати, прийшов у своїх працях і закарпатський археолог С. Пеняк, який вважав, що хорвати північного підгір'я Карпат були давнім населенням в міжріччях Прута, Дністра та Дунаю [51, с.161-164]. Якщо іти за вищевикладеною, зрозумілою і логічною концепцією, то подальша історія та релігійна культура українців-слов'ян, яка яскраво прослідковується нами з Хеттської держави: де праслов'яни проживали в сусідстві з латинами, італіками, кельтами: сучасними фананцузами та британськими народами, а також даками, то постає яскрава реальність, яка складається з історичних процесів, які проглядаються від епохи Хеттської держави на основі проаналізованої сукупності джерел, та генетичної пам'яті, які в сукупності відтворюються сучасною наукою [28, с.21-43; с.121-148; с.5-27; с.4-26]. Таким чином, проаналізувавши всі наявні джерела і ототожнивши стародавніх хеттів-гетів з слов'янами-хорватами, можливо доповнити реконструкцію етнотворення та становлення гетів-слов'ян певною періодизацією їх розвитку. Якщо іти за розробленою періодизацією, що хетти-гети у своїй стародавній прабатьківщині проживали в Малій Азії в басейні ріки Галич, а біля ріки знаходились гори, які називалися «Загора», і ця країна хеттів-гетів, як вважав дослідник А. Чертков називалася від гір Загора і розташовувалась, як по усьому басейні ріки Галич, як і в горах так і за горами, то можемо проглянути майбутній тотожний регіон подальшого переселення та етноназв. У цьому регіоні Малої Азії хетти-гети утворили військово-політичний союз. Уже тут вони споруджували фортеці, та городища, як політичні та адміністративні пункти для захисту хеттського населення. Одне їх них головне називалося Галич. Дослідник А. Чертков на базі ведичних свідчень вважав, що гори поблизу ріки Галич хеттами-гетами називались на їх мові Герб-Горб-Хрб-Горб. Одже наголошував дослідник А. Чертков, внаслідок розпаду індо-європейських племен, східне коліно хеттів-гетів висилилося із своєї Малоазійської прабатьківщини і колонізувало територію Передкавказзя, де відомі як «Маса-Гети», що засвідчено літописними даними [76,с.26-27, с.30, с.95-97].

В подальшому визначні вчені М. Марр, Т. Гамкрелідзе, В. Іванов, О. Трубачов, В. Кобичев доповнили і розширили періодизацію А. Чертокова, розвитку хеттів-гетів-слов'ян та подали досконалу і зрозумілу теорію появи хеттів-гетів-слов'ян у Європі, зокрема на Дунаї і в Подністров'ї, про що наголошувалось вище [43,с.104-105; с.4-9; с.71-75; с.34-67, с.123-147, с.235-279; с.23-47, с.91-128, с.145-176; с.38; с.23-49].

Та ця періодизація руху хеттів-гетів-слов'ян у Європу, де вони також відомі під назвою слов'ян-чехів, слов'ян-хорватів була б не повною, якщо б не зупинитися на розгяді етнонімів «Чех», «Хорват», які виникли в Передній Азії, у етномасиві хеттів-чехів, хеттів-хорватів Передкавказзя, далі Подоння Південного Причорномор'я, Подунав'я, Подністров'я та масиві регіонів гір - Карпат чи Татр. Особливо давня слов'янська термінологія Чех, Хорват стає відомою, як на Дунаї так і в Подністров'ї з приходом сюди хеттів-гетів з Малої Азії, з якими ряд вчених і пов'язують етнонімію та етногенез давніх слов'ян чехів і хорватів [30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

За таких обставин, етноніми Чех - Чехи, Хорват - Хорвати - слов'яни, за дослідженнями російського вченого В. Седова, мають дуже стародавній, по суті хеттський початок. Залишений у спадок фольклорний слов'янський епос про Чеха, Хорива, Руса, який виводиться від хеттів до слов'ян, їх індо-європейські саги та слов'янські стародавні билини, на шляху руху навколо Чорного моря, їх генетична пам'ять про Чорномор'я, Подунав'я, пов'язують нинішніх слов'ян: чехів, словаків, українців, поляків з стародавньою Причорноморською чи Дунайською прабатьківщиною, з часом проживання чехів, хорватів, українців, поляків у Причорномор'ї і Дністро-Подунав'ї та по басейну Чорного моря, в Малій Азії у VIII-VI тис. до нашої ери. Епос про Чехів і Хорватів, Чеха і Хорива, відомий і в середньовічній добі в якій він розповідає про прадавню слов'янську єдність, про прадавнє слов'янське розселення з Дунаю [44,с.99-108]. Таким чином, нова епоха легенд про Кия, Чеха і Хорива, яка зафіксована у Велесовій Книзі: «Попереду іде Кий і Чех веде племена свої і Хорив свої і сіли вони до Карпатських гір і багато там міст збудували і багато там мали іншого багатства і багато інших соплеменників...», що була відома і в IX-X століттях, є яскравим свідченням давнього слов'янського руху, який зафіксований і в слов'янському фольклорі який був складений в Причорномор'ї та передавався давніми слов'янами з покоління в покоління, вихідцями з стародавньої Чорноморської Хеттії... Якщо врахувати карту розселення слов'ян, складену російським істориком та археологом В. Седовим, то можемо зрозуміти, що весь вищеописаний за тисячоліття життєдайний рух хеттів-гетів-чехів-хорватів-поляків-українців-галичан, має під собою серйозне наукове підґрунтя для подальшого вивчення. До такого ж висновку прийшов на початку XX століття російський вчений В. Ключевський, який був переконаний, що власне з Малої Азії, далі Дунаю, Дністра, Карпат та Прикарпаття почалася остання фаза слов'янізації Європи та Адриатики [36,с.25-28].

Під такою сукупністю споріднених давньослов'янських етнонімів, Слов'яни, увійшли сучасну історичну науку III тисячоліття, яка потребує подальшого наукового, в першу чергу археологічного дослідження... [29,с.12-120; с.5-14; с.90-94; с.99-113; 30,с.12-20; с.5-14; с.8-9; с.5-21; с.6-68, с.68-93,с.93-114].

## Список використаних джерел та літератури:

1. Баран В.Д. Ранні слов'ян між Дністром і Прип'яттю. - К., 1972.
2. Баран В.Д., Козак Д.Н., Терпиловський Р.В. Походження слов'ян. - К., 1991.
3. Башилов В.А. Раннеславянское жилище в Молдавии. - МИА. - №108.
4. Бибииков С.Н. Раннетрипольское население Лука-Врублецкая. - МИА. - М., 1953. - №38.
5. Бломквист Е.Э. Крестьянские постройки русских, украинцев и белорусов. Институт Миклухо-Маклая. - М., 1956.
6. Брайчевский М.Ю. Римская монета на территории УССР. - М., 1954.
7. Вакуленко Л.В. Пам'ятки підгір'я Українських Карпат I пол. I тис. н. е. - К., 1977.
8. Вакуленко Л.В. Поселение поздне римского времени у с. Сокол и некоторые вопросы славянского этногенеза. В кн.: Славяне на Днестре и Дунае. - К., 1983.
9. Вакуленко Л.В., Приходнюк О.М. Славянские поселения I тис. н.э. у с. Сокол на Среднем Днестре. - К., 1984.
10. Винокур И.С. Черняховские племена на Днестре и Дунае. Кн.: Славяне на Днестре и Дунае. - К., 1983.
11. Винокур И.С. История и культура черняховских племён лесостепного Днестро-Днепровского междуречья. Автореферат диссертации д-ра ист. Наук. - К., 1978.
12. Винокур И.С. История и культура черняховских племён лесостепного Днестро-Днепровского междуречья. - К., 1978.
13. Винокур И.С. Лесостепные племена II-V вв. н. э. и их роль в истории Юго-Восточной Европы. Советская Археология. - М., 1979. - №4.
14. Гамкрелидзе Т.В., Иванов В.В. Индоевропейский язык и индоевропейцы. - Тбилисси, 1984. - Т. II.
15. Геродот. История. Вестник Древней Истории. - М., 1947. - Т. IV.
16. Геродот. История. - М., 1888. - Т. II. - Книга IV.
17. Городцов В.А. Дако-сарматские религиозные элементы в русском народном орнаменте. Советская Археология. - М., 1974. - №4.
18. Грушевський М. Порайонне історичне дослідження. Київ та його околиці Київ та його околиці. - Київ, 1925. - Т. XXII.
19. Ідзьо Віктор. Ранньослов'янське суспільство і ранньослов'янська державність. Зародження і становлення християнства на території України. Видання II доповне і перероблене. - Львів «Сполом», 2004.
20. Ідзьо Віктор. Галицька держава-процеси етнотворення і становлення (III-XII ст). - Львів «Камула», 2005.
21. Ідзьо В.С. Етногенез, формування території племінного об'єднання прикарпатських хорватів та їх вплив на кристалізацію Галицької Русі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 1997. - Т. I. - №5.
22. Ідзьо В.С. Хорватське князівство (до питання генези Галицького князівства). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 1997. - Т. I. - №6.
23. Ідзьо В. Аналіз історичного розвитку Бастарнів, Карпів-Хорватів у взаємовідносинах з древніми: Хеттською, Еллінською, Факійською, Кельтською, Римською та Візантійською цивілізаціями. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2007. - Т. XIII.
24. Ідзьо В.С. Велика чи Біла Хорватія - VI-X століття. До з'ясування питання етногенезу й етнотворення Прикарпатських та Далматійських хорватів. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2004. - Т. V.
25. Ідзьо В. Аналіз історичного розвитку Хеттської цивілізації на території України. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т. XIV.
26. Ідзьо В. Гети, стародавні хетти в історичному та культурному етногенезі українського народу. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2009. - Т. XV.
27. Авдієв В.І. Історія Стародавнього Сходу. - К., 1954.
28. Волков А., Непомящий Н. Хетты. Неизвестная империя Малой Азии. - М., 1994.
29. Ідзьо В.С. Велика чи Біла Хорватія - ранньофеодальна слов'янська держава на території Галичини (V-X ст.). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2000. - Т. IV.
30. Ідзьо В.С. Історико-лінгвістичні дослідження етногенезу слов'ян Дунайсько-Карпат-Дністровського регіонів. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2003. - Т. VIII.
31. Ідзьо В.С. Велика чи Біла Хорватія - VI-X століття. До з'ясування питання етногенезу й етнотворення Прикарпатських та Далматійських хорватів. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2004. - Т. V.
32. Ідзьо В. Аналіз історичного розвитку Бастарнів, Карпів-Хорватів у взаємовідносинах з древніми: Хеттською, Еллінською, Факійською, Кельтською, Римською та Візантійською цивілізаціями. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2007. - Т. XIII.
33. Ідзьо В.С. Етногенез, формування території племінного об'єднання прикарпатських хорватів та їх вплив на кристалізацію Галицької Русі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 1997. - Т. I. - №5.
34. Ідзьо В.С. Хорватське князівство (до питання генези Галицького князівства). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 1997. - Т. I. - №6.

- Ідзьо Віктор. Ранньослов'янське суспільство і ранньослов'янська державність. Зародження і становлення християнства на території України. Видання II доповне і перероблене. - Львів «Сполом», 2004.
- Ідзьо В.С. Етногенез, формування території племінного об'єднання прикарпатських хорватії та і їх вплив на кристалізацію Галицької Русі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1997. - Т.І. - №5.
- Ідзьо В.С. Хорватське князівство (до питання генези Галицького князівства). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1997. - Т.І.- №6.
- Ідзьо В.С. Вчені XIX століття про етногенез Галицької Русі. (До питання локалізації прикарпатських хорватів). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1998. - Т.ІІ. - №2.
- 23.Ідзьо В.С. Етногенез, формування території племінного об'єднання прикарпатських хорватії та і їх вплив на кристалізацію Галицької Русі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1997. - Т.І. - №5.
- Ідзьо В.С. Хорватське князівство (до питання генези Галицького князівства). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1997. - Т.І. - №6.
- Ідзьо В.С. Велика чи Біла Хорватія - VI-X століття. До з'ясування питання етногенезу й етнотворення Прикарпатських та Далматійських хорватів. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2004. - Т.V.
- 24.Ідзьо В. Аналіз історичного розвитку Бастарнів, Карпів-Хорватів у взаємовідносинах з древніми: Хеттською, Еллінською, Факійською, Кельтською, Римською та Візантійською цивілізаціями. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2007. - Т.XIII.
- 25.Ідзьо В.С. Велика чи Біла Хорватія - ранньофеодальна слов'янська держава на території Галичини (V-X ст.). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2000. - Т.IV.
- 26.Ідзьо В.С. Етногенез, формування території племінного об'єднання прикарпатських хорватії та і їх вплив на кристалізацію Галицької Русі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1997. - Т.І. - №5.
- Ідзьо В.С. Хорватське князівство (до питання генези Галицького князівства). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1997. - Т.І. - №6.
- Ідзьо Віктор. Ранньослов'янське суспільство і ранньослов'янська державність. Зародження і становлення християнства на території України. Видання II доповне і перероблене. - Львів «Сполом», 2004.
- Ідзьо В.С. Етногенез, формування території племінного об'єднання прикарпатських хорватії та і їх вплив на кристалізацію Галицької Русі. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1997. - Т.І. - №5.
- Ідзьо В.С. Хорватське князівство (до питання генези Галицького князівства). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 1997. - Т.І. - №6.
- Ідзьо В.С. Вчені XIX століття про етногенез Галицької Русі. (До питання локалізації прикарпатських хорватів). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М.,1998. - Т.ІІ. - №2.
- Ідзьо В.С. Велика чи Біла Хорватія - ранньофеодальна слов'янська держава на території Галичини (V-X ст.). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2000. - Т.IV.
- Ідзьо В.С. Історико-лінгвістичні дослідження етногенезу слов'ян Дунайсько-Карпато-Дністровського регіонів. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2003. - Т.VIII.
- Ідзьо В.С. Велика чи Біла Хорватія - VI-X століття. До з'ясування питання етногенезу й етнотворення Прикарпатських та Далматійських хорватів. Науковий Вісник Українського Університету. - М., 2004.
- Ідзьо В. Аналіз історичного розвитку Бастарнів, Карпів-Хорватів у взаємовідносинах з древніми: Хеттською, Еллінською, Факійською, Кельтською, Римською та Візантійською цивілізаціями. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2007. - Т.XIII.
- 27.Ідзьо Віктор. Галицька держава - процеси етнотворення і становлення (III-XII ст). - Львів «Камула», 2005.
- Ідзьо Віктор. Ранньослов'янське суспільство і ранньослов'янська державність. Зародження і становлення християнства на території України. Видання II доповне і перероблене. - Львів «Сполом», 2004.
- 28.Ідзьо Віктор. Кельтська цивілізація на території України. - Львів «Сполом», 2002.
- Ідзьо Віктор. Ранньослов'янське суспільство і ранньослов'янська державність. Зародження і становлення християнства на території України. Видання II доповне і перероблене. - Львів «Сполом», 2004.
- Ідзьо Віктор. Галицька держава-процеси етнотворення і становлення (III-XII ст). - Львів «Камула», 2005.
- 9.Ідзьо В. Аналіз історичного розвитку Хеттської цивілізації на території України. - М, 2008. - Т.XIV.
- Ідзьо В. Гети, стародавні хетти в історичному та культурному етногенезі українського народу. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М, 2009. - Т.XV.
- Ідзьо В. Огляд джерел та концепцій історичного етно-творення племінного об'єднання хорватів. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т.XVI.
- Ідзьо В. До питання вивчення інтепритацій вченими поступального розвитку етносу: Хетти-гети-хорвати-галичани. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2010. - Т.XVI.
- 30.Ідзьо В. Аналіз історичного розвитку Хеттської цивілізації на території України. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М., 2008. - Т.XIV.
- Ідзьо В. Гети, стародавні хетти в історичному та культурному етногенезі українського народу. Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. - М, 2009. - Т.XV.
- Ідзьо В. Хеттська цивілізація на території України. - Кримська Світлиця. - Сімферополь, 2008р. - №33.

- Віктор Ідзьо. Українська мова. Давня українська література - призабута та малодосліджена спадщина українського народу. - Івано-Франківськ «Сімик». - Вид. II, 2011р.
- Ідзьо Віктор. Хеттська цивілізація в істричному, мовному, культурному процесі етнотворення українського народу». - Івано-Франківськ «Сімик», 2012р.
- 31.Ідзьо Віктор. Українська держава в IX-XIII століттях. - Львів «Сполом», 2004.
- 32.Іванов В. «След светоносных». Техника молодежи. - М.,1985. - №9.
- 33.Иловайский Д. Княжий период в Украины-Руси. Русская Историческая Библиотека. Тернополь, 1888. - Т.IV.
- 34.Історія УРСР. - К., 1977. - Т.I. - Книга I.
- 35.Йордан. О происхождении и деяниях гетов. - М.,1960.
- 36.Ключевский В.О.Русская история. - М., 1991.
- 37.Кобычев В.П. В поисках прародины славян. - М.,1973.
- 38.Косвен М.О. Очерки истории первобытной культуры. - М., 1953.
- 39.Кругликова И.Т. Дакия в эпоху римской оккупации. - М.,1955.
- 40.Латышев В.В. Известия древних писателей греческих и латинских о Скифии и Кавказе. ВДИ. - М., 1947-1949. - Т.I-II.
- 41.Лянскоронский В.Г. Находники римских монет в области среднего Поднестров'я. Труды XI археологического съезда в Киеве. - К., 1899.
- 42.Март Н.Я. Постановка учения о языке в мировом масштабе. Избранные работы. - Л., 1937. - Т.IV.
- Март Н.Я. Книжные легенды об основании Куара в Армении и Киева на Руси. - Л.,1936. - Т.III.
- Март Н.Я. Яфетический Кавказ и третий этнический элемент. - Л.,1934. - Т.I.
- 43.Март Н.Я. Яфетический Кавказ и третий этнический элемент. - Л.,1934. - Т.I.
- Март Н.Я. Книжные легенды об основании Куара в Армении и Киева на Руси. - Л.,1936. - Т.III.
- Март Н.Я. Постановка учения о языке в мировом масштабе. Избранные работы. - Л.,1937. - Т.IV.
- Гамкрелидзе Т.В., Иванов В.В. Индоевропейский язык и индоевропейцы. - Тбилисси, 1984. - Т.II.
- Трубачев О.Н. Этногенез и культура древнейших славян. Лингвистические исследования. - М.,1991.
- Трубачев О.Н. Этнографическое обозрение. - М.,1993. - №4.
- Кобычев В.П. В поисках прародины славян. - М.,1973.
- 44.Седов В.В. Происхождение и ранняя история славян. - М.,1979.
- 45.Мамонова А.И. Исследование геттских памятников среднем Поднестровье. - Краткие сообщения в докладах и полевых исследованиях института Археологии. - М.,1963. - №94.
- 46.Мамонова А.И. Скифия и фракийский мир. - М., 1979.
- 47.Материалы исследования по археологии и этнографии Молдавской ССР. - Кишинёв, 1964.
- 48.Мишулин А.В. Древние славяне в материалах древних греко-римских и византийских писателей по VII вв. Вестник Древней Истории. - М.,1941.- №1.
- 49.Овидий. Печальные песни. В кн.: В.В.Латышев. Известия древних писателей. ВДИ. - М., 1949. - №2.
- 50.Партицький О. Старинна історія Галичини. - Львів, 1894.
- 51.Пеняк С.І. Ранньослов'яське і давньоруське населення Закарпаття VI-XIII ст. - К.,1980.
- 52.Петрушевич А. Археологические находки вблизи г. Галича. Вестник Народного Дому. - Львов,1883.
- 53.Полевой Л.Л., Рафайлович Н.А.О древней керамике Днестро-Прутского междуречья. Известия М.Ф. СССР. - М.,1960. - №4(70).
- 54.Приходнюк О.М. К вопросу о присутствии Антов в Карпато-Дунайских землях. В кн.: Славяне на Днестре и Дунае. - К., 1983.
- 55.Рыбаков Б.А. Древние элементы в русском народном творчестве. - М., 1952.
- 56.Русанова И.П., Симонович Э.А. Славяне и их соседи в конце I тыс. до н.э. - первой пол. I тис. н. э. - М.,1993. Руський літопис. - К.,1989.
- 57.Салманович М.Я. Жилища коренного населения Молдавской ССР. Советская Этнография. - М.,1947. - №4.
- 58.Саратов И. «О поле... поле». Техника молодежи. - М., 1985. - №9.
- 59.Седов В.В. Древнеевропейцы. Российская Археология. - М.,1993. - №3.
- 60.Седов В.В. Происхождение и ранняя история славян. - М.,1979.
- 61.Свешніков І. Культури шнуркової кераміки західної частини УРСР в кн.: Археологія Української РСР. - К., 1971.
- 62.Словарь русских суеверий. - Спб.,1862.
- Чулков. Славянское баснословие. Змии. - Спб.,1859.
- 63.Скржинская Е. О славянах и антах о Мурсианском озере и городе Новиетуне. - Византийский временник. - Спб., 1907.
- 64.Смішко М.Ю. Карпатські кургани першої половини I тис. н.е. - К.,1960.
- 65.Тацит К. О происхождении германцев и местоположении Германии. Собрание сочинений в двух томах. - Л.,1969. - Т.I.

66. Тимошук Б.А., Винокур С.И. Памятники эпохи полей погребений на Буковине. Краткие сообщения Института Археологии АН СССР. - М., 1962. - Вып. 90.
- Винокур И.С. Черняховские племена на Днестре и Дунае. - Кн.: Славяне на Днестре и Дунае. - К., 1983.
67. Тимошук Б.О. Слов'яни Північної Буковини V-IX ст. - К., 1976.
68. Трубачев О.Н. Этногенез и культура древнейших славян. Лингвистические исследования. - М., 1991. Руський літопис. - К., 1989.
69. Трубачев О.Н. Этнографическое обозрение. - М., 1993. - №4.
70. Феофан. Летопись под 551, 575, 649, 775 годами. - Вестник Древней Истории. - М., 1941. - №1.
71. Феофилакт Симокатта. История. - М., 1957. - Т. III.
72. Фёдоров Г.Б. О двух обрядах в погребениях в черняховской культуре. Советская Археология. - М., 1957. - №4.
73. Фёдоров Г.Б. Несколько материальных находок первых веков нашей эры из Молдавии. В кн.: Материалы и исследования по археологии и этнографии Молдавской ССР. - Кишинёв, 1964.
74. Фёдоров Г.Б. Население Прутско-Днестровского междуречья в I тыс. н.э. МИА. - М., 1960. - №89.
- Смішко М.Ю. Ранньослов'янська культура Карпатського Підгір'я. Наукові записки Інституту суспільних наук АН УРСР. - К., 1952. - Т. 3.
- Смишко М.Ю. Раннеславянская культура Поднестровья в свете новых археологических данных. КСИИМК. - М., 1952. - Вып. 44.
- Смішко М.Ю. Ранньослов'янська культура Карпатського Підгір'я. Наукові записки Інституту суспільних наук АН УРСР. - К., 1952. - Т. 3.
75. Херман Э., Кулинич Й. Два типа этничности хорватской и сербской примеры. // Этнографическое обозрение. - М., 1993. - №4.
75. Чертков А.Д. Очерки древнейшей истории Протославян. - М., 1852. - Ч. II.
76. Чертков А.Д. Очерк древней истории протославян. - М., 1851.
76. Чертков А.Д. Фракийские племена в Малой Азии. - М., 1852.
- Чертков А.Д. Очерк древней истории протославян. - М., 1851. - Гл. 2.
77. Цигилик В.М. Пам'ятка перших сторіч н.е. у верхів'ї Золотої Липи. Збірник. Матеріали другої Подільської історико-краєзнавчої конференції. - Львів, 1968.
- Kostrzewski J. Od mezolitu do okresu wedrowek ludow. Prehistoria ziem Polskich. - Krakow, 1948.
78. Шафарик П.И. Славянские древности. - М., 1848. - Т. I. - Кн. 2.
79. Belovski. Wstep krytyczny do dziejow Polski. - Krakow, 1848.
80. Diodori Bibliotheka historica. - Lib. XXI.
81. Gdastein I. Octnoge ne zi Hrvata uranom srednjm vijku. // Migracij sketeme. - Zagreb, 1989.
82. Gluhak A. Porijeklo imena Hrvat. - Zagreb, 1990.
83. Juliani imperatoris. Hoisiger.
84. Klaić N. Srednjovjekov na Bosna. - Zagreb, 1989.
- Багрянородный К. Об управлении империей. - М., 1989.
- Трубачев О.Н. Этнографическое обозрение. - М., 1993. - №4.
85. Kronstejner O. Gabes unter den Alpensneen eine kroatische Gruppe. - Witner slavischen. - Jahrbuch, 1978. - №24.
86. Lelevel. Nardyna ziemiach slawianskich. - Poznan, 1853.
87. Lowmianski H. Op. Cit., 1963. - Т. II. - Т. III.
88. Muzic I. Podrijetlo Hrvata. - Zagreb, 1989.
89. Nestor I. La nekropole Slave d'epogne ancienne de Sarata - Mohteori. - Dacia, 1957. - №I.
90. Sarmatia et Dacia cum Ponto Euxirco et Caucasso gecundum Ptolemaeum. Weimar Verlag des Geographischen Instituts, 1848. - Karta.
91. Teodorescu V. Despre cultura Jpotesti - Cindesti la lumina cercetarilor archeologice den nord estul. - Muntenici(regicenea Ploesti). - SCIV, 1964. - №4.

### **Виктор Идзьо**

#### **Место и значение Слав'ян в истории и духовности в начале III тысячелетия**

**Аннотация:** В статье исследуется место и значение славян в начале III тысячелетия.

**Ключевые слова:** Славяне, история и духовность, хеттская духовность.

**ЗАЯВКА**  
**НА УЧАСТЬ У МІЖНАРОДНІЙ НАУКОВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ**  
**В МІСТІ СВІТАВІ. ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА.**



Прізвище Ідзьо \_\_\_\_\_

Ім'я Віктор \_\_\_\_\_

По батькові Святославович \_\_\_\_\_

Посада Директор Інституту Східної Європи,  
Завідувач Кафедрою Українознавства Університету «Львівський Ставропігон».

Науковий ступінь доктор історичних наук \_\_\_\_\_

Учені звання професор, академік \_\_\_\_\_

Назва доповіді:

**Віктор Ідзьо. Місце і значення Слов'ян в історії й духовності на початку III тисячоліття.**

Організація - Інститут Східної Європи при  
Університеті "Львівський Ставропігон". УКРАЇНА \_\_\_\_\_

Адреса: 79066 Україна, м. Львів - 66. Вул. Кавалерідзе, 12-90. \_\_\_\_\_

Телефон: 097-49-62-240 \_\_\_\_\_

E-mail: vsidzo@mail.ru \_\_\_\_\_